

ANKASAM

bülten

25 Kasım 2024
SAYI: 2024/47

Türk Dünyası Diplomasisinin Genişleyen Stratejik Çemberi: Bişkek Zirvesi

06

Trump'ın ikinci
Başkanlığı Çin için
Ne Anlama
Geliyor?

17

APEC ve Çin'in
Latin Amerika
Yatırımları: Yeni
Ekonomik Dönem

İÇİNDEKİLER

ANKASAM ANALİZ

- 03 Türk Dünyası Diplomasisinin Genişleyen Stratejik Çemberi: Bişkek Zirvesi**
Ergün MAMEDOV
- 06 Trump'ın İkinci Başkanlığı Çin İçin Ne Anlama Geliyor?**
Ezgi KÖKLEN
- 09 Trump'ın Dönüşü: ABD-Meksika Sınırında Yeni Dönem**
Ayşe Azra GILAVCI
- 11 ABD-Çin İlişkilerinin Geleceği ve Küresel Güvenliğe Etkileri**
Berra KIZILYAZI
- 13 Batılı Ülke Donanmalarında Yaşanan Personel Temini Sorunu**
Emekli Deniz Albay Dr.Ferhan ORAL
- 15 Avrupa Birliği'nde "Donald Trump" Endişesi**
Erdem Baran ALKAN
- 17 APEC ve Çin'in Latin Amerika Yatırımları: Yeni Ekonomik Dönem**
Zeynep Çağla ERİN
- 20 Çevre Güvenliğinde Geleneksel Üretimin Önemi: "El Yapımı Halılar"**
Abdul Rahim FATAH
- 22 Subianto'nun Çin ve ABD Ziyaretleri: Stratejik Denge Arayışları**
Ezgi KÖKLEN
- 25 Mısır ve Etiyopya Arasında Nil Nehri Sorunu**
İtir BOZDAĞ
- 28 Malezya'nın Güney Çin Denizi'ndeki Denge Politikası**
Simay GÜZEL

BASINDA ANKASAM

- 30 Medya**

DERGİLER

- 31 Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi**
Bölgesel Araştırmalar Dergisi

ANKASAM ANALİZ

Türk Dünyası Diplomasisinin Genişleyen Stratejik Çemberi: Bişkek Zirvesi

Ergün MAMEDOV

Günümüzde Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), Türk Dünyası'nın tarihî ve kültürel bağlarını stratejik hedeflerle buluşturarak Orta Asya, Güney Kafkasya ve Anadolu'daki Türk devletleri arasında dayanışmayı güçlendiren bir merkez olarak öne çıkmaktadır. Ekonomi, güvenlik, çevre, dijitalleşme ve eğitim gibi birçok alanda ortak projeler geliştiren TDT, üye devletlerin hem bölgesel hem de küresel arenada daha güçlü ve bağımsız bir konum elde etme çabalarını desteklemektedir. Türk devletleri, stratejik ticaret yolları, enerji hatları ve güvenlik işbirliği çerçevesinde ortak bir gelecek vizyonu inşa etmekte, küresel değişimlere uyum sağlarken bölgesel kalkınmayı hızlandırma amacı taşımaktadır.

TDT 11. Zirvesi, Türk Dünyası'nda ekonomik, kültürel ve siyasî işbirliğini genişletmek ve derinleştirmek amacıyla stratejik bir platform olarak öne çıkmıştır. TDT'nin 6 Kasım 2024 tarihinde Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te düzenlenen son zirvesi, Türk Dünyası'nda dayanışmayı güçlendirme ve bu dayanışmayı çeşitli alanlarda pekiştirme iradesini sergileyerek bölgesel ve uluslararası düzeyde önemli sonuçlar doğurmuştur. Zirve öncesinde TDT Dışişleri Bakanları Konseyi tarafından hazırlanan belgeler, ekonomi, dijitalleşme ve güvenlik gibi temel konulara yönelik kararlar olarak devlet liderlerinin gündemine sunulmuş ve bu konularda işbirliği taahhütleri alınmıştır. Bu bağlamda zirvenin ana teması olarak belirlenen "Türk Dünyasının Güçlendirilmesi", Türk Dünyası'nda sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına yönelik stratejik bir vizyon geliştirme amacını yansıtmaktadır. Bu kapsamda "Türk Yeşil Vizyon" ve Bişkek'in 2025 yılı Dijital Başkent olarak ilan edilmesi gibi kararlar, TDT üyesi ülkelerin çevre, dijitalleşme ve güvenlik konularında daha entegre bir işbirliği yapma niyetini ortaya koymuştur.[1]

Zirvede ayrıca, Türk Dünyası'nın ortak değerlerini ve kimliğini somut sembollerle pekiştiren önemli belgeler kabul edilmiştir. TDT Bayrağı ve Türk Dünyası Şartı gibi belgelerin kabul edilmesi, bölgesel kültürel ve siyasî dayanışmayı güçlendirmeye yönelik somut adımlar olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Macaristan Başbakanı Viktor Orban'a "Türk Dünyası Ali Nişanı" verilmesi, TDT'nin Türk Dünyası'nda sınırların ötesinde işbirliği kurma ve ortak değerler etrafında dayanışmayı teşvik etme kararlılığını simgelemiştir.

Zirveye Azerbaycan Dışişleri Bakanı Ceyhun Bayramov, Kazakistan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Murat Nurtleu, Türkiye Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Özbekistan Dışişleri Bakanı Bakhtiyor Saidov, Macaristan Dışişleri ve Ticaret Bakanı Peter Szijjarto ve TDT Genel Sekreteri Büyükelçi Kubanıçbek Ömüraliyev'in yanı sıra Türk Keneşi Aksakallar Konseyi Başkanı ile TÜRKPA, TÜRKSOY, Türk Akademisi, Türk Kültürü ve Miras Vakfı, Türk Yatırım Fonu ve Türk Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği başkanlarının katılımı, TDT'nin genişleyen diplomatik ağına işaret etmiştir.

Kırgızistan'ın TDT başkanlığını devralması ve 2025 yılı için Azerbaycan ve Macaristan'da düzenlenmesi planlanan zirveler, Türk Dünyası'nın jeopolitik ve diplomatik etkisini artırmaya yönelik güçlü bir iradenin sergilendiğini göstermektedir. Zirve sonrasında TDT liderlerinin bölgesel ve uluslararası gelişmeleri ele almaları, Türk Dünyası'nın küresel güç dengeleri içinde daha stratejik bir konuma yerleşme potansiyelini ortaya koymuştur.[2]

Dil birliği konusunda ise 9-11 Eylül 2024 tarihlerinde Bakü'de yapılan Ortak Türk Alfabeti Komisyonu toplantısında 34 harften oluşan yeni bir alfabe taslağı üzerinde anlaşmaya varılmış, Türk Akademisi ve Türk Dil Kurumu'nun destekleriyle oluşturulan bu alfabe, 1991 yılında hazırlanan taslağın güncellenmesi sonucunda ortaya çıkmış ve çağın ihtiyaçlarına göre uyarlanmıştır. Türk Akademisi, bu ortak alfabenin Türk halkları arasında dil birliğini pekiştireceğini ve kültürel bağları güçlendireceğini vurgulamıştır. Nitekim bu bağlamda Bişkek Zirvesi'nde de bu ortak alfabeye geçişin teşvik edilmesi, Türk Dünyası'nda dil mirasının korunması ve kültürel bağların sürdürülmesine yönelik kararlılığın bir ifadesi olarak dikkat çekmiştir.[3]

Bir diğer yandan zirvede güvenlik konusuna da vurgu yapılmış, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, TDT'nin hâlihazırda ortak bir askerî güç kurma planı olmadığını belirtmiş, aksine yerine TDT bünyesinde oluşturulan Sivil Koruma Mekanizması'nın önemine dikkat çekmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, bu mekanizmanın doğal afetler ve acil durumlar karşısında üye ülkeler arasında koordinasyonu ve dayanışmayı artıracaklarını belirtmiştir. Aynı zamanda TDT'nin eğitim ve teknoloji transferi alanlarında işbirliği yapması, güvenlik bağlarının güçlenmesini sağlayan diğer önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, ittifakların ve uluslararası organizasyonların önemini arttırdığı bir dönemde bu tür dayanışma adımlarının teşkilatların gücünü pekiştirdiğini ifade etmiştir. Bu açıklamalar, TDT'nin bir savunma yapısı olmaktan çok, işbirliği ve kalkınmaya odaklandığını ortaya koymaktadır.[4]

TDT'nin Orta Asya'daki varlığı bazı Rus ve Batı medya organları tarafından eleştirilmiş ve TDT'nin bölge üzerindeki etkisinin artmasının Rusya için jeopolitik bir tehdit olarak değerlendirilebileceği öne sürülmüştür. Rus basınında yer alan yorumlarda, TDT'nin Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerini ekonomik olarak Türkiye'ye yakınlaştırma amacı taşıdığı ifade edilmiştir. Bazı kaynaklarda "Türk Devletleri Egemen Bir Koridor İnşa Ediyor" başlıklı analizler yapılmış, TDT'nin ekonomik ve siyasî hamlelerinin Rusya'nın üyesi olduğu Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) ile rekabet içinde olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'nin, TDT ve AEB'nin çabalarını birleştirerek işbirliği olanaklarını artırabileceği görüşü de yer almıştır. Çin'in bu projesi, bölgesel entegrasyon hedeflerine katkı sağlayabilecek bir köprü olarak görülmektedir. Bu bağlamda TDT'nin Asya-Avrupa ticaret hattındaki stratejik önemine dikkat çekilmiştir.[5]

[1]. "The Eleventh Summit of the Organization of Turkic States convened in Bishkek", Organization of Turkic States, https://www.turkicstates.org/en/haberler/the-eleventh-summit-of-the-organization-of-turkic-states-convened-in-bishkek_3475, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

[2]. "Turk Mamleketter Uyumunun Tışkı İşter Ministrler Kenişinin Jıyını Bolup Öttü", Kırgız Respublikasının Tışkı İşter Ministrliğı, <https://mfa.gov.kg/kg/zhogorku-menyu/press-kyzmaty/kystarylgan-zhaylyktar/-672b0aad5f340>, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

[3]. "Tyurkskiye Strany Utverdili Yedinyy Alfavit – TRT", 24KG, https://24.kg/obschestvo/304754_tyrurskie_stranyi_utverdili_edinyiy_alfavitnbspmdash_TRT, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

[4]. "Erdoğan: Organizatsiya Tyurkskih Gosudarstv Poka Ne Planiruyet Sozdaniye Armii", TASS, <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/22351739>, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

[5]. Mikhail Nemtyrev, "Tyurkskiye Gosudarstva Stroyat Suverenny Koridor", Ekspert, <https://expert.ru/v-mire/tyurkskie-gosudarstva-stroyat-suverenny-koridor>, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

Trump'ın İkinci Başkanlığı Çin İçin Ne Anlama Geliyor?

Ezgi KÖKLEN

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 5 Kasım 2024 tarihinde yapılan seçim sonucunda Donald Trump yeniden başkanlık görevine seçilmiştir. Seçim, ağırlıklı olarak Amerikan ekonomisi ve sınır güvenliği gibi iç politika meselelerine odaklanmış olsa da sonuçların etkisi küresel düzeyde önem taşımaktadır. Özellikle ABD ile Çin arasındaki rekabet, Asya-Pasifik bölgesindeki jeopolitik ve güvenlik dengeleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Çin'in bölgedeki etkisine karşı ABD'nin müttefikleriyle geliştirdiği ilişkiler, bölgesel güvenlik açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Çin açısından Beyaz Saray'da hangi partinin iktidarda olduğunun önemli bir fark yaratmadığı söylenebilir. Çünkü Çin, Cumhuriyetçiler ya da Demokratlar iktidarda olsa da ABD'yle arasındaki stratejik rekabetin süreceğinin farkındadır. Bu nedenle ABD'deki iç siyasi değişimlerin Çin-ABD ilişkilerine uzun vadeli bir etki yaratmayacağını öngörmektedir. Ek olarak Trump'ın üç kez başkanlık seçimlerine katılmış olması, Çin halkının ona duyduğu ilgiyi azaltmış ve Çin hükümetinin de Trump'ın politika ve liderlik tarzını yakından tanımasına yol açmıştır. Bu sebeple Çin medyasında ABD seçimlerine özel bir ilgi gösterilmemiş, seçimle ilgili yoğun haberler yalnızca seçim gününe kısa bir süre kala yapılmaya başlanmıştır. Nitekim Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Mao Ning de Pekin'de düzenlenen basın toplantısında Trump'ın Beyaz Saray'a dönüşünün ABD-Çin ilişkilerini nasıl etkileyeceği sorulduğunda, "ABD'ye yönelik politikamız tutarlıdır" diyerek bu yaklaşımın sürdürüleceğini vurgulamıştır.[1].

Çin açısından Trump'la ilgili en büyük zorluk, davranışlarındaki belirsizlik ve politikalarının öngörülemezliğidir. Bu durum, Çin'in ABD'yle ilişkilerinde istikrar sağlamayı zorlaştırmakta ve Trump'ın attığı adımların gelecekteki etkilerini değerlendirmeyi güçleştirmektedir. Bu nedenle Çin'in Trump göreve geldiğinde kendisine yönelik belirlenmiş bir stratejisi olduğunu söylemek zordur. Ayrıca Trump'ın Çin'e yönelik tutumu çelişkili bir görünüm sergilemektedir. Bir yandan Devlet Başkanı Şi Cinping'i övüp onunla "çok güçlü ilişkiler" kurduğunu ifade ederken,[2] diğer yandan Çin'i "kötü niyetli" olmakla suçlamaktadır. Bu tutarsız yaklaşım, Çin politikası konusundaki duruşunu belirsiz hale getirmektedir.

Pekin'in bir "kuşatma" olarak nitelendirdiği pek çok politika Trump yönetimi döneminde başlamış ve Biden yönetimiyle genişlemiştir. Bu politikalar arasında Çin ithalatına yönelik gümrük tarifeleri, yarı iletkenlere uygulanan ihracat kontrolleri ve Dörtlülük Güvenlik Diyalogu'nun (QUAD) yeniden canlandırılması gibi adımlar yer almaktadır. Ancak iki lider arasındaki en büyük farklılık bu politikaların uygulanışındaki taktiklerde ortaya çıkmaktadır. Biden yönetimi, yükselen Çin'le stratejik rekabet doğrultusunda müttefikleriyle yalnızca ikili işbirliğini güçlendirmekle kalmayıp müttefikler arası ilişkileri de sağlamlaştırmaya özen göstermiştir. Bu doğrultuda Çin politikasında ortak bir yaklaşım geliştirmeye büyük önem atfetmiştir.

Trump'ın dış politika ve güvenlik stratejileri, müttefiklerine karşı şüpheci yaklaşımı nedeniyle izolasyonist, ulusal çıkar odaklı ve realist bir çerçevede değerlendirilmektedir. Güçlü bir merkantilist bakış açısına sahip olan Trump, ticaret açıklarına duyduğu hassasiyet ve maliyetleri azaltmaya yönelik sert önlemleriyle dikkat çekmektedir.[3] Buna ek olarak Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) üyeleri ile Japonya ve Güney Kore'den ABD'nin askeri desteği için daha fazla mali katkı talep etmesi, bu müttefiklerin Trump yönetiminden uzaklaşmasına neden olmuştur. Bu politikalarla Trump, yalnızca Çin'i değil, ABD'nin müttefiklerini de tarifelerle hedef almıştır. Aynı şekilde Tayvan'la ilişkilerini bir tür "sigorta satın almak" olarak tanımlayan Trump, seçim öncesinde Tayvan'dan güvenlik garantileri karşılığında mali destek talebinde bulunmuştur.

Bu çerçevede Trump'ın Çin'e yönelik ticaret ve güvenlik politikaları da aynı sert yaklaşımı yansıtmaktadır. Trump, Çin'e karşı ticaret savaşı başlatmak istemediğini belirtmiş olsa da ekonomik yaptırımlar ve tarifeler yoluyla baskı politikasını sürdürecektir.[4]. Seçim kampanyası süresince Çin mallarına %60'a varan tarifeler uygulama taahhüdünde bulunan Trump'ın bu politikası, Çin'in ekonomik büyüme tahmininde 2,5 puanlık bir düşüşe yol açabilir.[5]. Ayrıca Trump, Çin'in Tayvan'a müdahale etmesi durumunda %150 ila %200 arasında vergi uygulayacağını belirtmiştir.[6]. Askeri açıdan ise Trump, doğrudan bir savaşa girmeyi istemese de Çin'in bölgedeki etkisini sınırlamak amacıyla Asya-Pasifik bölgesine daha fazla kaynak ayırarak Güney Çin Denizi ve Tayvan gibi kritik alanlarda daha kararlı bir tutum benimsemeyi hedefleyebilir.

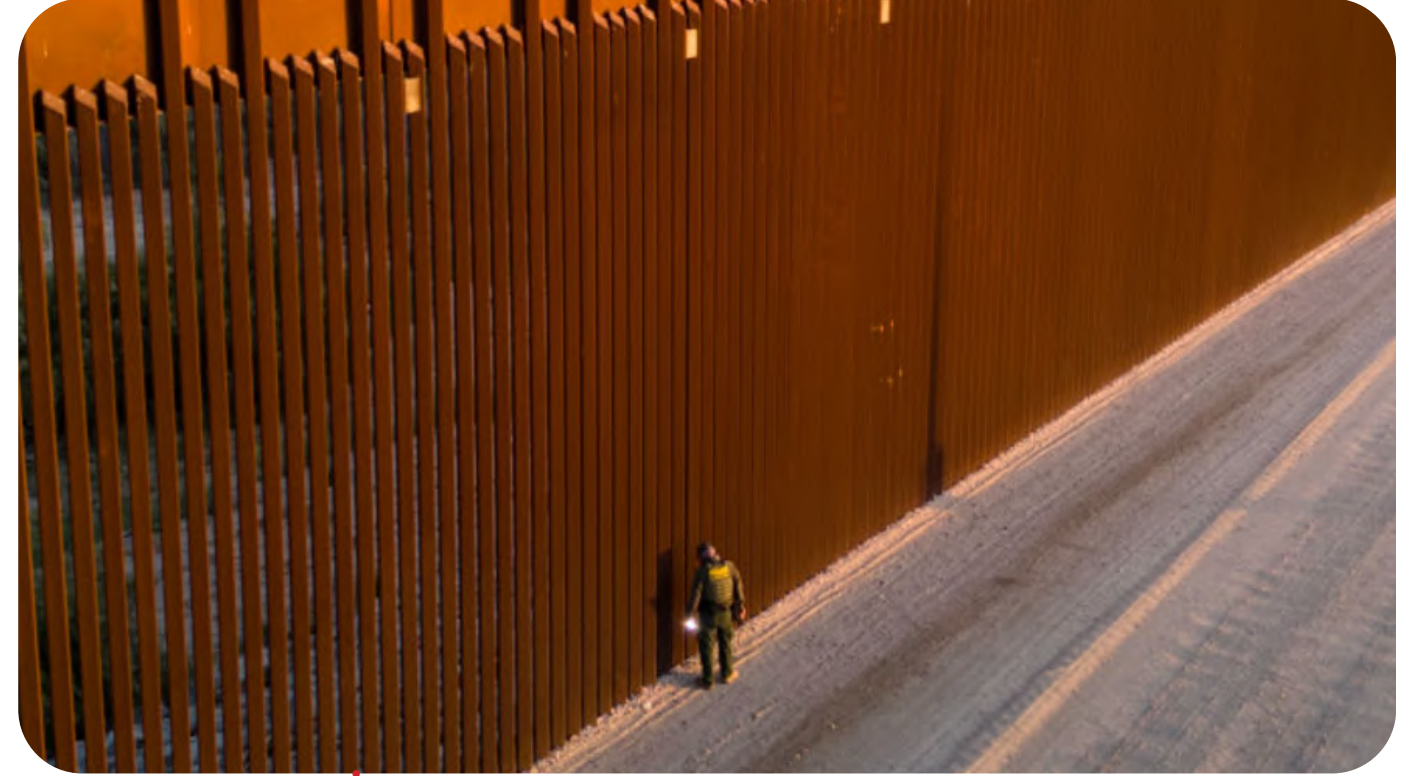
Bu ekonomik ve askeri baskı politikalarının yanı sıra Trump'ın Çin ve Rusya arasındaki ilişkileri küresel dengeler açısından bir tehdit olarak görmesi, ABD'nin dış politika önceliklerinde bu iki ülkeyi ayrı tutma çabasını ön plana çıkarabilir. Trump, Çin-Rusya ittifakını küresel dengeler açısından bir tehdit olarak değerlendirmekte ve Biden'ın politikalarının bu ülkeler arasında dayanışmaya yol açtığını öne sürmektedir. Kampanya sürecinde Biden yönetimini Pekin ve Moskova arasındaki bağları güçlendirmekle suçlayan Trump, "Biden, Rusya, Çin, İran, Kuzey Kore ve diğer ülkeleri bir araya getirdi; bu utanç verici" ifadelerini kullanmış ve "ben onları ayıracağım" şeklinde bir vaatte bulunmuştur. Bu söylemler, Trump'ın Çin ve Rusya'nın ortak hareket etmesini önlemeye yönelik daha proaktif bir dış politika stratejisi benimseyebileceğinin sinyallerini vermektedir.

Öte yandan Trump'ın zaferi, Çin açısından bazı stratejik avantajlar da sunabilir. Trump'ın küreselleşme ve çok taraflılık karşıtı dış politikası, ABD'nin müttefikleriyle olan bağlarını zayıflatabilir ve böylece ABD ile müttefiklerinin Çin'e karşı bir denge oluşturmak adına ortak hareket etme çabalarını zorlaştırabilir. Bu durum ABD'nin Asya-Pasifik bölgesinde Çin'in etkisini engelleme çabalarını da zayıflatabilir. Ayrıca uluslararası anlaşmalardan ve taahhütlerden uzaklaşan bir ikinci Trump yönetimi, Çin'e Küresel Güney, Avrupa ve Kuzeydoğu Asya ülkeleriyle ilişkilerini güçlendirme fırsatı sunabilir.

Seçim kampanyası süresince Trump, hem Rusya-Ukrayna Savaşı'nı 24 saat içinde sona erdirmeye yeteneğine sahip olduğunu iddia etmiş hem de Orta Doğu'daki İsrail-Filistin çatışmasını bitirmeyi vaat etmiştir.[7]. "Barışçıl bir başkan" olma vaadini gerçekleştirmek isteyen Trump, bu alanlarda Çin'le işbirliğini güçlendirmeyi hedefleyebilir. Hatırlatmak gerekirse Trump, daha önce de Kuzey Kore'nin nükleer sorunu konusunda Çin'den yardım istemişti ve 2016 yılı sonunda Çin, Birleşmiş Milletler'de (BM) Kuzey Kore'ye yaptırımları destekleyerek bölgesel meselelerdeki önemli etkisini göstermişti. Kuzey Kore'nin Ukrayna Savaşı'nda Rusya'ya verdiği destek dikkate alındığında, ABD'nin Kuzey Kore'yi yeniden müzakere sürecine dahil etme çabalarında Çin'in desteği kritik bir rol oynayabilir. Nitekim Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi de Rusya-Ukrayna Savaşı'nda yapıcı bir rol oynamaya kararlı olduklarını ifade etmiştir.[8].

Sonuç olarak Trump'ın yeniden seçilmesi, ABD-Çin ilişkilerinde yeni bir denge arayışını zorunlu kılmaktadır. Çin açısından bu dönem hem fırsatlar hem de zorluklar içermektedir. Trump'ın küreselleşme karşıtı ve izolasyonist dış politikası, ABD'nin müttefikleriyle bağlarını zayıflatma potansiyeline sahipken; bu durum, Çin'e küresel ve bölgesel işbirliklerini derinleştirme fırsatı sunabilir. Öte yandan Trump'ın öngörülemezliği ve sert ekonomik politikaları, Çin'in ekonomik büyümesini tehdit ederek, iki ülke arasındaki ticaret savaşını yeniden alevlendirebilir. Trump'ın barışçıl bir başkan olarak kendini konumlandırma çabaları ise Çin'le sınırlı alanlarda işbirliği imkânı yaratabilir. Ancak ABD'nin stratejik rekabeti daha da yoğunlaştırma eğilimi, Asya-Pasifik'teki jeopolitik dengeleri sarsmaya devam edecektir. Bu bağlamda Trump'ın dış politikası, ABD-Çin ilişkilerinde yeni gerilimlere yol açabilir. Önümüzdeki süreçte, her iki ülkenin de pragmatik çıkarlarını göz önünde bulundurarak işbirliği fırsatlarını değerlendirmesi gerekecektir.

- [1]. "China will work with US, government says, but more rivalry expected under Trump", Reuters, <https://www.reuters.com/world/china/taiwan-trade-china-braces-more-rivalry-close-us-presidential-race-ends-2024-11-05/>, (Erişim Tarihi: 08.11.2024).
- [2]. "Trump says China respects him because Xi knows he is 'crazy'", BBC, <https://www.bbc.com/news/articles/c39189j10e1o>, (Erişim Tarihi: 08.11.2024).
- [3]. "Harris vs. Trump: If Asia Could Vote in the US Election", The Diplomat, <https://thediplomat.com/2024/10/harris-vs-trump-if-asia-could-vote-in-the-us-election/>, (Erişim Tarihi: 08.11.2024).
- [4]. "Trump praises Xi, while raising prospect of higher tariffs on Chinese imports", Politico, <https://www.politico.com/news/2024/02/04/trump-xi-chinese-tariff-00139531>, (Erişim Tarihi: 08.11.2024).
- [5]. "China is bracing for fresh tensions with Trump over trade, tech, and Taiwan", AP News, <https://apnews.com/article/trump-china-tariffs-taiwan-foreign-policy-7351ce1069654f1c1aefb560b36dcc17>, (Erişim Tarihi: 08.11.2024).
- [6]. "Trump says he would impose tariffs on China if China went into Taiwan", Reuters, <https://www.reuters.com/world/trump-says-he-would-impose-tariffs-china-if-china-went-into-taiwan-2024-10-18/>, (Erişim Tarihi: 08.11.2024).
- [7]. "What Trump's win means for Ukraine, Middle East, and China", BBC, <https://www.bbc.com/news/articles/c2d10e417lzo>, (Erişim Tarihi: 08.11.2024).
- [8]. "At UN, China warns against 'expansion of the battlefield' in Russia's war with Ukraine", PBS News, <https://www.pbs.org/newshour/world/at-un-china-warns-against-expansion-of-the-battlefield-in-russias-war-with-ukraine>, (Erişim Tarihi: 08.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

Trump'ın Dönüşü: ABD-Meksika Sınırında Yeni Dönem

Ayşe Azra
GILAVCI

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Başkan Donald Trump'ın ikinci dönemine hazırlanırken; Meksika Hükümeti, ülkenin kuzey sınırına yönelik göç akımlarını yönetme konusundaki kararlılığını bir kez daha ortaya koymuştur. Meksika Dışişleri Bakanı Juan Ramon de la Fuente, 8 Kasım 2024 Cuma günü yaptığı konuşmada, yönetimin göçmen geçişlerini azaltmadaki başarısının altını çizerken, bu önlemleri sürdürme sözü vermiştir. Açıklama, Trump'ın yeniden seçilmesinden ve yasadışı göçü engellemeye yönelik katı politikalara ilişkin tehditlerini yenilemesinden birkaç gün sonra gelmiştir.

Meksika'nın göç modelini yerinde tutma kararlılığını vurgulayan De la Fuente, gazetecilere verdiği demeçte, geçen yılın aralık ayından bu yana göçmen tutuklamalarında %76'lık bir düşüş olduğunu gösteren ABD sınır uygulama verilerine atıfta bulunarak, "Bu model iyi bir şekilde işliyor ve bu yolda ilerlemeye devam edeceğiz" demiştir. Meksika'nın stratejisi, Meksikalı olmayan göçmenlerin ülkenin güney bölgelerine otobüslerle ya da uçaklarla taşınmasını ve Meksika'nın insani göç politikasına bağlılığına rağmen yoğunlaşan bir taktik olan güney sınırı üzerindeki kontrolün güçlendirilmesini içermektedir.

Dışişleri Bakanının verdiği güvence, seçim zaferinin ardından Başkan Trump'la ilk görüşmesini gerçekleştiren Başkan Claudia Sheinbaum ile düzenlediği ortak basın toplantısı sırasında gelmiştir. Sheinbaum'un "son derece samimi" olarak nitelendirdiği görüşmede sınır güvenliğine ilişkin kaygılar ele alınmıştır. Trump, Meksika'ya göçü kontrol etmesi ya da ekonomik sonuçlarıyla karşı karşıya kalması için sık sık baskı yaptığı önceki başkanlığının ana temalarından biri olan sert tutumunu yinelemiştir.[1].

Trump'ın söylemi tanıdık olsa da tehditleri Meksika için önemli ekonomik sonuçlar doğurmaktadır. Meksika'nın ABD-Meksika sınırından geçen göçmen ve uyuşturucu akışını engelleyememesi halinde tüm Meksika ihracatına %25 gümrük vergisi getirme fikrini bir kez daha ortaya atmıştır. Meksika ekonomisi, toplam ticaretinin yaklaşık %80'ini oluşturan ABD'ye yapılan ihracata büyük ölçüde bağımlıdır. Bu zafiyet, yönetim yaptırımlar ile insani kaygılar arasında bir denge kurmaya çalışsa da Meksika'yı Trump'ın taleplerini ciddiye almaya zorlamaktadır.

Başkan Claudia Sheinbaum, ilerici ideallere bağlılığıyla bilinen önemli bir siyasi figür olarak, Meksika'nın göç konusundaki yaklaşımının göçmenlerin refahını ve insan haklarını önceliklendirdiğini savunmaktadır. Sheinbaum, "Güneyde göçü sadece durdurmayı değil, aynı zamanda istihdam da sağlamayı hedefliyoruz" diyerek göçün kökenindeki yoksulluk ve fırsat eksikliği gibi nedenlere çözüm getirme çabalarını vurgulamaktadır.[2]

Sheinbaum yönetiminde odak noktasının Meksika'da kalmayı tercih eden göçmenler için istihdam yaratmak ve yaşam kalitesini artırmak olduğu belirtilmektedir. Ancak sahadaki uygulamalar, bu hedeflerle çelişen daha sert bir gerçekliği ortaya koymaktadır. Bu yılın başından itibaren Meksika, eski Başkan Biden yönetiminin baskısı altında göçmen kontrol önlemlerini artırmaktadır. Bu adımlar, hükümetin beyan ettiği insani hedeflerle çelişmekte ve insan hakları savunucularının eleştirilerine neden olmaktadır.

Trump, sınır güvenliği konusunda sert tedbirler vaadiyle yeniden göreve hazırlanırken, Meksika kritik bir dönemde bulunmaktadır. ABD'yle ilişkisini yönetirken aynı zamanda göçmenlere yönelik insani endişeleri koruma zorunluluğu her zamankinden daha acil hale gelmektedir. ABD'nin ekonomik misillemelerinden kaçınmaya çalışırken Meksika'nın insan haklarını savunan imajını koruma hedefi, Başkan Sheinbaum'un diplomatik yeteneklerini defalarca sınavacaktır.[3]

Gözlemciler ve uzmanlar, Meksika hükümetinin mevcut stratejisinin, özellikle dış baskı altında, sınırlamalarla karşı karşıya olduğunu kabul etmektedir. Göç uzmanları, güvenlik önlemlerinin uzun vadeli çözümlere öncelik verilmesi durumunda Meksika ve ötesinde kalıcı sosyal ve ekonomik sonuçlara yol açabileceği konusunda uyarılmaktadır. Önümüzdeki yıllar, Meksika'nın beyan ettiği insani hedefleri koruyup koruyamayacağını ya da Trump'ın tavizsiz talepleriyle daha yakın bir uyum sağlamak zorunda kalıp kalmayacağını gösterecektir. Şu an için, iki ülke arasındaki görüşmeler sürerken Meksika'nın sınır ve göç politikalarının geleceği belirsizliğini korumaktadır.

Sonuç olarak Meksika Hükümeti, Başkan Claudia Sheinbaum'un liderliğinde göçmenlerin refahını gözetilen insani politikalar ile ekonomik ve diplomatik baskılara direnmek arasında zor bir denge kurma çabası içindedir. Trump'ın yeniden başkan seçilmesiyle artan baskı, Meksika'nın ABD'yle ilişkilerini yeniden gözden geçirmesini ve stratejilerini revize etmesini zorunlu kılmaktadır. İnsan hakları savunucuları, bu süreçte daha fazla insani kriz yaşanabileceği endişesini taşımaktadır. Meksika'nın ulusal çıkarları korurken aynı zamanda göçmenlerin haklarını savunmaya devam edip edemeyeceği, önümüzdeki yıllarda şekillenecek politikaların ve uluslararası ilişkilerin belirleyici bir unsuru olmaktadır. Göçmenler için iş ve yaşam koşullarını iyileştirme vaadinin ne ölçüde hayata geçirileceği hem Meksika'nın hem de bölgenin sosyal dokusu üzerinde kalıcı etkiler bırakacaktır.

[1]. "Mexico to stick with policies aimed at stopping migrants after Trump win", Reuters, <https://www.reuters.com/world/americas/mexico-stick-with-policies-aimed-stopping-migrants-after-trump-win-2024-11-08/>, (Erişim Tarihi: 10.11.2024)

[2]. Aynı Yer.

[3]. What We Don't Know About Mexico's Efforts to Stop Migrants, DC Report, <https://t.ly/1yOhZ>, (Erişim Tarihi: 10.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

ABD-Çin İlişkilerinin Geleceği ve Küresel Güvenliğe Etkileri

Berra KIZILYAZI

Her ikisi de BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi ve dünyanın en büyük iki ekonomisi olan Çin ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) arasındaki ilişkiler, küresel güvenlik ve istikrarı da yakından ilgilendirmektedir. Dünyanın çok kutuplu hale gelmesi, ekonomik küreselleşme ve artan kültürel çeşitlilik gibi çağın özellikleri, Çin-ABD ilişkilerinin gelişimine daha geniş bir önem ve etki kazandırmıştır. Sadece iki halkın refahını değil, ekonomi, siyaset, toplum ve kültür gibi çeşitli alanlarda küresel refahı da ilgilendiren bu ilişki, dünya barışı ve kalkınması için kritik önem taşımaktadır.[1]

Donald Trump'ın tekrar seçilmesiyle devam edeceği öngörülen Çin-ABD ekonomik rekabetinin yanı sıra küresel güvenlik dengeleri konusunda da önemli değişimlerin görülmesi beklenmektedir. Özellikle de Tayvan meselesinde Trump'ın açıkça desteğini belirtmesi, Çin'le ilişkilerde gerilimlerin artmasına, bölgedeki askeri faaliyetlerinin yoğunlaşmasına ve bölgesel güvenliğin risk altına girmesine yol açabilir. Diğer taraftan Trump'ın uluslararası kurum veya örgütler konusunda daha izole bir politika izlemesi beklendiğinden, Çin'in dış açılma politikası doğrultusunda çok taraflı işbirliklerine hız vermesi durumunda uluslararası arenada iki ülke arasındaki küresel güç mücadelesinin hız kazanması mümkündür.

ABD siyasetinde, başkanla birlikte danışmanları da belirli ölçüde dış politikanın şekillenmesi konusunda aktif rol oynamaktadır. Öyle ki ülkenin dış politikası, başkanın ve danışmanlarının yaklaşımlarından etkilenmektedir. Trump'ın ilk başkanlık dönemindeki Ulusal Güvenlik Danışmanı John Bolton, Çin'in ekonomik ve askeri alanda gelişmesini ABD açısından bir tehdit olarak nitelendirerek buna yönelik önlemler alınması gerektiğini düşünüyordu. Bolton döneminde ABD'nin Çin'e karşı izlediği sert politikalar, stratejik bir yaklaşım haline gelmiş ve halen de devam etmektedir. Örneğin Çin'in haksız ticaret uygulamaları olarak görülen konularda yüksek vergiler talep edilmesi, Huawei markasının yazılım satışlarının kısıtlandırılması, Çin'in Tayvan'a yönelik politikası karşılığında ABD'nin Tayvan'a silah satışı gerçekleştirilmesi, Çin'i çevreleme politikası kapsamında Hindistan, Japonya ve Avustralya'yla güvenlik işbirliği anlaşmaları yapılması, bunlara örnektir.

Ayrıca Trump, 2018 yılında ulusal güvenlik stratejisinin bir parçası olarak Çin İnisiyatifi'ni başlatmıştı. Bu, ABD'de çalışan Çinli akademisyenleri ve araştırmacıları hedef alan tartışmalı bir karşı casusluk önlemiydi. Çin İnisiyatifi, ABD Adalet Bakanlığı'na laboratuvarlar, üniversiteler ve savunma üslerindeki Çinli araştırmacılar gibi "geleneksel olmayan toplayıcıları", "ABD'nin çıkarlarına aykırı teknoloji transferi için kandırılanları" soruşturma ve kovuşturma yetkisi vermiştir. 2022 yılında Biden yönetimindeki Adalet Bakanlığı, sivil haklar gruplarının Asyalı Amerikalılara karşı ırkçı bir profil çizdiği ve ayrımcılık yaptığı ve "hoşgörüsüzlük ve önyargı söylemini körüklediği" yönündeki eleştirilerinin ardından Çin İnisiyatifi'ni terk etmiştir.[2] ABD'nin 2018 yılındaki bu hamlesi, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'ne bir yanıt olarak görülmüştür. Bunun, Çin'in ekonomik alandaki artan nüfuzunu sınırlandırmak adına izlenen bir strateji olduğu söylenebilir.

Joe Biden dönemindeki Ulusal Güvenlik Danışmanı Jake Sullivan ise Çin ile ABD arasındaki rekabeti yönetmede daha stratejik bir yaklaşım benimsemiş ve işbirliği gerektiren konularda dengeli politikalar izlemeyi tercih etmiştir. Trump'ın ikinci başkanlık dönemindeki Ulusal Güvenlik Danışmanı henüz bilinmemekle birlikte Robert O'Brien, Dışişleri Bakanlığı'nı yönetmek ya da Trump'ın ulusal güvenlik ekibinin bir parçası olarak başka bir üst düzey rol üstlenmek için ciddi bir aday olarak görülmektedir. Kendisi daha önce Trump'ın en üst düzey arabulucusu ve daha sonra da ulusal güvenlik danışmanı olarak görev yapmıştır.[3] O'Brien, geleneksel bir dış politika yanlısı olarak değerlendirilmektedir.[4]

Trump'ın ikinci döneminde de Çin'le olan rekabetin devam edeceği, izolasyonist ve "Önce Amerika" merkezli politikasından kaynaklı müttefikleriyle olan bağlarının zayıflayacağı söylenebilir. Buna karşın Çin'in ekonomik gelişimi ve artan işbirlikleri doğrultusunda ABD'nin kendisine karşı izleyeceği politikalara hazırlıklı olacağı ya da karşılık vereceği söylenebilir. Bu nedenle ABD dış politikasında kritik rolü olan Güvenlik Danışmanı koltuğuna kimin oturacağı, Çin'e yönelik nasıl bir tutum sergileyeceği oldukça önemlidir. Özellikle de ABD'nin Tayvan meselesinde atacağı adımlara dikkat etmesi gerekmektedir. Çünkü karşısında birinci Trump döneminden bu yana askeri ve ekonomik anlamda daha güçlü bir Çin bulunmaktadır.

Ukrayna'ya destek olmak adına Rusya'ya yaptırım uygulayan ABD ve AB ülkelerinin bu hamlesi, Avrupa ülkelerine doğalgaz erişiminin daha maliyetli olmasıyla sonuçlanmıştır. Aynı şekilde Tayvan konusunda da ABD'nin vereceği radikal bir karar, okların kendisine yönelmesine neden olabilir. ABD'nin Çin'le kutuplaşmak yerine onunla uzlaşma yoluna gitmesi son derece yerinde bir strateji olacaktır. ABD, bir yandan Tayvan konusunda "Tek Çin" politikasını desteklediğini söylemekte, fakat diğer yandan Tayvan'a silah tedarikini de artırmaktadır.

Sonuç olarak ABD'nin dış politikası yalnızca başkan değil aynı zamanda danışmanları tarafından da yürütülmektedir. Bu bağlamda Trump'ın ilk döneminde izlediği radikal politika seyrinin, ikinci dönemde değişip değişmeyeceği ve Ulusal Güvenlik Danışmanının nasıl bir yaklaşım benimseyeceği merak edilmektedir. Rusya ve Çin'in başını çektiği çok kutupluluğa giden dünya düzeninde Trump yönetiminin izleyeceği strateji, dünyanın barış ve güvenliğini de yakından ilgilendirecektir.

[1]. "Keep to the right direction of China-US ties", Global Times, <https://www.globaltimes.cn/page/202411/1322695.shtml>, (Erişim Tarihi: 10.11.2024).

[2]. "Trump Wins the 2024 Presidential Election: Implications for China", China Briefing, <https://www.china-briefing.com/news/trump-china-us-relations-2024-election-victory-implications-businesses/>, (Erişim Tarihi: 10.11.2024).

[3]. "Trump's second-term Cabinet: Here's who may fill key roles", The Hill, <https://thehill.com/homenews/administration/4979519-trumps-second-term-cabinet-heres-who-may-fill-key-roles/>, (Erişim Tarihi: 10.11.2024).

[4]. "Here's Who Could Join Donald Trump's New Administration Team", NDTV, <https://www.ndtv.com/world-news/heres-who-could-join-trumps-new-administration-team-6970848>, (Erişim Tarihi: 10.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

Batılı Ülke Donanmalarında Yaşanan Personel Temini Sorunu

Emekli Deniz Albay Dr. Ferhan ORAL

Soğuk Savaş sonrası zorunlu askerlik uygulamasını kaldırarak profesyonel orduya geçen çoğu Avrupa ülkesi, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın da etkisiyle konuyu tekrar masaya yatırmıştır. Bunların arasında Almanya başı çekerken, Danimarka'da 18 yaş üstü erkeklerin zorunlu askerlik hizmetinin yanı sıra 2026 yılından itibaren kadınların da askere alınması planlanmaktadır.[1] Savaşın en sıcak hissedildiği Baltık ülkelerinden Letonya ise 16 yıl aradan sonra 2023 yılında zorunlu askerliği tekrar geri getirmiş ve 18 ila 27 yaş arasındaki tüm erkekleri 11 ay zorunlu hizmet için askere almaya karar vermiştir.

Zorunlu askerliğin haricinde Batılı ülkelerdeki bir diğer sorun ise profesyonel askerlik için yapılan başvuru sayısındaki düşüş olup deniz kuvvetleri bu alanda öne çıkmaktadır. Örneğin Almanya Savunma Bakanının Haziran 2023 tarihinde yaptığı açıklamada, Covid-19 salgınından sonra Alman Ordusu'na başvuruların sayısında düşüş olduğu ve kalifiye personel sıkıntısı yaşandığı belirtilmiş ve Alman Silahlı Kuvvetleri'ndeki askeri personel sayısını artırma hedefi kapsamında; Türkçe olarak da "Donanmamızın bir parçası ol" ifadesiyle adayların başvuruda bulunmasına yönelik ilanlar verilmiştir.[2]

Deniz Kuvvetlerine profesyonel askerlik için başvuru sıkıntısı yaşayan bir diğer ülke olan İngiltere'de ise Birinci Deniz Lordu Amiral Sir Ben Kay, Donanma'nın yeni adaylarının arkadaş ve aileleriyle temas kurma beklentilerini karşılamakta zorlandığını ifade ederken, özellikle denizaltı hizmetine olan ilginin gittikçe azaldığını belirtmiştir.[3] Konuyla ilgili açık kaynaklarda yer alan bir diğer habere göre ise Kralliyet Donanması ve Deniz Piyadeleri (Royal Navy/Marines) iş gücü, Temmuz 2022 ile Temmuz 2023 arasında %4,1 oranında küçülmüş olup bu oranın Donanma'nın temel görevlerini dahi karşılamada sorun yaratacağı belirtilmiştir.[4]

ABD ise bu konuda en çok sıkıntı yaşayan ülke olarak öne çıkarken, 2023 yılında donanmaya katılımı hedeflenen 37,700 kişilik personel ihtiyacı 30,236 olarak gerçekleşmiştir.[5]. ABD Deniz Kuvvetleri Komutanı Lisa Franchetti'nin "ABD Savaşçı Donanması İçin Seyir Planı" veya 33. kuvvet komutanı olmasına atıfla "Proje 33" olarak adlandırılan ve 2027 yılına kadar Çin'le bir savaş ihtimali göz önüne alınarak kuvvet çapında geliştirilmesi/iyileştirilmesi planlanan yedi temel alana[6]. ait detayları içeren dokümandaki hedeflerden birisi de başta Pasifik harekât alanı olmak üzere "sahada daha fazla asker bulundurmak için ihtiyaç duyulan personelin istihdamı ve muhafazası" olarak yer almaktadır.[7]. Bahse konu dokümanda toplam personel açığı 2024 başlangıcı itibarıyla 22,000 olarak açıklanmıştır.

ABD merkezli düşünce kuruluşu RAND uzmanları, Donanma'nın içinde bulunduğu personel sıkıntısıyla ilgili olarak; sürecin bu şekilde devam etmesi halinde gemi görevlendirmelerinin yapılamayacağı, gemilere sahil desteği sağlanamayacağı ve kuvvet yapısıyla ilgili ciddi sıkıntılar yaşanacağını belirtmiştir. Deniz Kuvvetleri Personel Başkanı Amiral ise sorunun çözümüne yönelik olarak içinde "başvurularda lise diploması zorunluluğunun kaldırılması, askere alma yaşının 39'dan 41'e çıkarılması, kayıt prim miktarlarının (bonus) artırılması, önceden alınmış üniversite harçlarının ödenmesi" gibi değişik reformları içeren bir paket açıklarken, alınacak personel standartlarının düşürülmesi uzmanlarca eleştirilmiştir.[8].

Bunun yanı sıra ABD'de "Z kuşağı" olarak adlandırılan ve 2000 yılı ve sonrası doğan nesil temsil eden kuşakta artan obezite oranı[9]. ve "vatanseverlik" zafiyeti de konuyla ilgili bir diğer sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır.[10]. Bu kapsamda Z kuşağının konuya ilgisini çekmek adına dijital teknolojilerin kullanıldığı değişik çalışma ve reklam kampanyaları hem İngiltere hem de ABD'de sıklıkla yürütülmektedir.

Sonuç olarak başta ABD ve İngiltere olmak üzere Batılı ülke donanmalarına başvurularda hatırı sayılır miktardaki düşüşlerin sebepleri arasında Z kuşağının özellikleri kadar genç nesildeki artan suç oranlarının da etkili olduğu görülmektedir. Sorunun çözümüne yönelik olarak alınan önlemler arasında ilgi çekecek reklam kampanyaları başı çekerken, bazı maddi olanakların artırılması ve ABD için üniversitede okuma kolaylıkları vb. tedbirler öne çıkmaktadır. Kısa vadede çözümü zor gözükken sorunla ilgili olarak; ABD'nin Çin'le Güney Çin Denizi'nde -muhtemelen Tayvan üzerinden- yaşayacağına yönelik sıkça dillendirilen senaryolarda, personel krizinin büyük bir sorun olarak kalmaya devam edeceği değerlendirilmektedir.

[1]. Dénes, A., "Conscription is coming back to Europe, but which EU countries have re-introduced compulsory military service?", Remix, <https://rmx.news/article/conscription-is-coming-back-to-europe-but-which-eu-countries-have-re-introduced-compulsory-military-service/#:~:text=Military%20service%20is%20compulsory%20in,service%20is%20voluntary%20for%20women>, (Erişim Tarihi: 22.09.2024).

[2]. "Alman ordusundan Türkçe personel ilanı: Donanmamızın bir parçası ol", En Son Haber, https://www.ensonhaber.com/gundem/alman-ordusundan-turkce-personel-ilani-donanmamizin-bir-parcasi-ol#google_vignette, (Erişim Tarihi: 22.09.2024).

[3]. Montgomery, S., "Navy struggling to attract new recruits as Gen Z not prepared to sacrifice contact with friends and family", GB News, <https://www.gbnews.com/news/navy-news-recruitment-generation-z>, (Erişim Tarihi: 23.09.2024).

[4]. Royal Navy failing to get enough recruits into basic training, Navy Lookout, <https://www.navylookout.com/royal-navy-failing-to-get-enough-recruits-into-basic-training/>, (Erişim Tarihi: 23.09.2024).

[5]. Mongilio, H., "Navy Misses All Recruiting Goals in FY 2023, Raises Goals for FY 2024", USNI News, <https://news.usni.org/2023/10/11/navy-misses-all-recruiting-goals-in-fy-2023-raises-goals-for-fy-2024>, (Erişim Tarihi: 24.09.2024).

[6]. Su üstü gemileri, denizaltılar ve [deniz] hava vasıtalarının [periyodik] bakım gecikmelerinin önüne geçilmesi, daha fazla platformu hızla entegre etmek için robotik ve otonom sistemlere ağırlık verilmesi, filoların günlük savaş alanında ihtiyaç duyduğu komuta merkezlerinin oluşturulması, ihtiyaç duyulan personel gücünün istihdamı, [Deniz Kuvvetleri] personeline gösterdikleri fedakarlıklara uygun hizmet kalitesinin sunulması, gerçek şartlarda ve sanal olarak muharebeye hazırlık ve mücadelede ihtiyaç duyulacak kritik altyapının iyileştirilmesi.

[7]. U.S. Naval Institute Staff , "CNO Franchetti's New Navy Navigation Plan" , USNI News, <https://news.usni.org/2024/09/18/cno-franchettis-new-navy-navigation-plan>, (Erişim Tarihi: 24.09.2024).

[8]. Stancy, D., "Inside the Navy's quest to fix its recruiting crisis", Navy Times, <https://www.navytimes.com/news/your-navy/2024/02/21/inside-the-navys-quest-to-fix-its-recruiting-crisis/>, (Erişim Tarihi: 24.09.2024).

[9]. ABD Savunma Bakanlığınca yapılan bir çalışmada 17-24 yaş aralığında orduya katılmaya uygun genç yetişkinlerin oranı 2016'da %29 iken bu oran 2020'de, %23'e düşmüştür. Uygunluk için aranan kriterler; fiziki durum, eğitim durumu, sabıka kaydı vb. hususlar olup, çalışmada, fiziki açıdan her üç genç yetişkinden en az birinin ABD ordusunda hizmet etmek için fazla kilolu olduğu belirtilmektedir.

[10]. Schlott, R., "Military faces recruitment crisis thanks to 'unpatriotic' Gen Z, obesity, therapy ban", US News, <https://nypost.com/2023/09/07/military-faces-recruitment-crisis-as-unpatriotic-gen-z-fails-to-join-up/>, (Erişim Tarihi: 25.09.2024).

ANKASAM ANALİZ

Avrupa Birliği'nde "Donald Trump" Endişesi

Erdem Baran ALKAN

Donald Trump, 5 Kasım'da yapılan Başkanlık seçimlerinde Kamala Harris'e karşı kesin bir zafer elde ederek 47. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı seçilmiştir. Bu seçim, özellikle Avrupa'da büyük yankılara sebep olmuştur. Uluslararası sistemin geleceği yeniden tartışılmaya başlanmıştır.[1].

ABD'nin uluslararası arenada mevcut konumunu sorgulamaya yakın olması ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) yönelik eleştirileri Trump'ın bir revizyonist olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak Trump'ın milliyetçi yaklaşımları ve "Önce Amerika" mottosu, onun izolasyonist kimliğini ortaya çıkarmaktadır. Tayvan'ın savunma desteği alabilmesi için önce ödeme yapması gerektiğini belirtmesi ve Ukrayna'ya sağlanan fonların hem kendisi hem de halk tarafından eleştirmesi, bu siyasi ekollerin açık yansımaları olmaktadır. Ayrıca Trump'ın yaşamları tehdit altında olan Suriye'deki Amerikan askerlerinin bölgeden çekeceği de iddia edilmektedir.

En şüpheli konulardan biri de Avrupa'daki Rusya-Ukrayna Savaşı'nın geleceğidir. Bu savaş, NATO'nun yetkinliğinin tartışılmasına sebebiyet vermiştir. Trump'ın gelişile bu tartışmaların alevlenmesi kaçınılmaz görünmektedir. Batı ve NATO, açık bir şekilde Karadeniz üzerinde başarısız olmuş ve gün geçtikçe Batı'ya üst düzey ağırlıklar yüklemektedir. Henry Kissinger, 2014 yılında yayınladığı ve Trump öncesi yönetimin dış politikasını eleştirdiği makalede şu an Ukrayna'da yaşananları önceden görmüş ve NATO'nun doğu yayılmacılığını eleştirmiştir.[2]. Önce Gürcistan'da ve ardından da Ukrayna'da yaşananlar, bu düşünceleri haklı çıkarır niteliktedir.

19. yüzyılda İngiliz İmparatorluğu'nun Karadeniz üzerinde uyguladığı politika, Soğuk Savaş sonrası NATO'nun bu bölgedeki politikalarına benzemektedir. Bu durum, Rusya'nın agrasyonunu tetikleyebilecek etkenlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu da Trump'ın söz konusu ihtilafta Batı'nın tutumunu eleştirmesini ve kuruluş amacı komünizmin yayılmasını engellemek olan NATO'nun artık amaçsız olduğuna yönelik düşüncelerini haklı çıkarır niteliktedir.

İşgRusya'nın agrasyonundan çekinen Avrupalı devletler ise NATO güvenlik şemsiyesi altındadırlar. Fakat Trump'ın NATO'ya eleştirel yaklaşması ve "Önce Amerika" mottosuyla korumacı bir tutum alması, başta Avrupa olmak üzere dünyanın birçok yerinde bulunan Amerikan üslerinin geleceği hakkında soru işaretine yol açmaktadır.

2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhakı üzerine NATO'da ülkelerin milli gelirlerinin %2'sini savunmaya ayırması kuralı getirilmişti. Bu kural sonrası ABD, NATO ülkelerine daha şüpheli yaklaşıma başlamıştır. Polonya şu anda %4.1 seviyeyle en yüksek noktada bulunmasına rağmen üye ülkelerin büyük bir çoğunluğu %2 seviyesinin altındadır. Trump ise ülkelerden en az %3 seviyesine ulaşmalarını beklemektedir. Bu talep AB ülkelerinde ciddi problemler ve tartışmalar yaratmaktadır.

ABD seçimlerinin hemen sonrasında Almanya Şansölyesi Olaf Scholz, Maliye Bakanı Christian Lindner'i görevden almış ve bu gelişme, savunma bütçesi üzerine anlaşmazlık yaşayan üçlü koalisyonunun çökmesine sebebiyet vermiştir.[3] Trump'ın seçilmesi, Avrupa üzerinde başka sarsıcı etkiler de yaratabilir.

Seçimlerden bir hafta önce yaptığı açıklamada Trump, seçilirse AB'ye yeteri kadar Amerikan ürünü almadıklarından ötürü büyük bedel ödeteceğini belirtmiştir.[4] Gümrük vergisi artırımını içerecek olan bu süreç, missilemelerin artmasıyla dünyada fiyatların yükselmesine sebebiyet verebilir. Şüphesiz bu durum, ABD'nin müttefiği olsun veya olmasın Avrupa ülkelerini olumsuz etkileyecektir. Ekonomik büyüme seviyesinin Çin ve ABD'ye kıyasla düşük seviyelerde olması ve iç üretimin yanında dünya ticaretteki payının da azalması, AB'yi daha somut önlemler almaya teşvik etmektedir.

Buna karşılık AB ülkelerinin Trump'ın bu yaklaşımlarına karşı tepkileri hafif kalmaktadır. Fakat İkinci Dünya Savaşı sonrası düzende ABD'ye bağımlı hale gelen Kıta Avrupası'nın bu bağlarından kurtulması çok daha uzun zaman alabilir. Zira AB içerisinde Trump'a muhalefet yüksek olsa da kendisini Trump'la yakın gören Viktor Orban ve Georgia Meloni gibi isimler de Avrupa siyasetini şekillendirebilir. Bu tür transatlantik bağlar, Avrupa Projesi kapsamındaki birliği büyük oranda azaltmaktadır. Dolayısıyla Trump'ın politikaları, AB'deki müttefik ülkeler için bile tehlike teşkil etmektedir.[5]

Bu durumların gölgesinde ABD seçimlerinden üç gün sonra Macaristan'da Avrupa Siyasi Topluluğu Zirvesi düzenlenmiş ve temel gündem maddesi Trump olmuştur. Budapeşte'de toplanan liderler, sıkıntılı rekabet gücünü arttırmayı öngören deklarasyona imza atmıştır. Liderler, "ne yapılması lazım" sorusunun artık Amerika'ya değil, Avrupa'nın kendisine sorulması gerektiğini ve atılan adımların sadece seçimlere tepki seviyesinde kalmaması gerektiğini vurgulamışlardır. Buna karşılık Orban, ülkeler arasında ciddi bir anlaşmazlık olmadığını ve rekabetçilik konusunda herkesin hemfikir olduğunu vurgulamıştır.[6]

Bu tür zirvelerde önemli adımlar atılmaktadır. Fakat daha somut adımların atılması gerekmektedir. 1954 yılında Fransız Meclisi'nin reddiyle söz konusu olmaktan çıkan Avrupa Savunma Topluluğu'nun öngördüğü gibi ortak bir ordu ve savunma seçeneklerinin gözden geçirilmesi gündemde olabilir. Veyahut AB ülkeleri Trump'ın şartlarına rıza göstereceklerdir. Her iki seçenek de transatlantik ilişkilerin doğasını değiştirmeyecek ve Avrupa'nın büyük güvenlik sorunlarını ve gerginlikleri çözmeyecektir.

[1] Psaropoulos, John (2024), "Europe braces for a 'swift and brutal transition' to the world of Trump", Al Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2024/11/11/europe-braces-for-a-swift-and-brutal-transition-to-the-world-of-trump>, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

[2] Kissinger, Henry (2014), "How the Ukraine crisis ends", The Washington Post, https://www.washingtonpost.com/opinions/henry-kissinger-to-settle-the-ukraine-crisis-start-at-the-end/2014/03/05/46dad868-a496-11e3-8466-d34c451760b9_story.html, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

[3] Vocki, Ido & McGuinness, Damien (2024), "German coalition collapses after Scholz fires key minister", BBC, <https://www.bbc.com/news/articles/c7v3r046pzzo>, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

[4] Holland, Steve & Beech, Eric (2024), "Europe will pay a 'big price', Trump warns on tariffs", Reuters, <https://www.reuters.com/world/europe-will-pay->, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

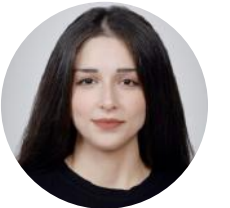
[5] Rij, Armida (2024), "Trump and his growing number of European allies threaten the European project", Chatham House, <https://www.chathamhouse.org/2024/11/trump-and-his-growing-number-european-allies-threaten-european-project>, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

[6] Henley, Jon (2024), "EU leaders vow to make bloc more competitive in face of Trump threat", The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2024/nov/08/eu-summit-trade-policy-economic-growth>, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

APEC ve Çin'in Latin Amerika Yatırımları: Yeni Ekonomik Dönem

Zeynep Çağla ERİN

Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC), bölgesel ticaretin serbestleştirilmesi amacıyla 1989 yılında kurulan ve dünya Gayri Safi Yurt İçi Hasılası'nın (GSYİH) yaklaşık %60'ını temsil eden bir platformdur. Bu platformda yapılan görüşmeler, sadece bölgesel değil, küresel ekonomik dinamiklerin yönünü belirlemede kritik bir rol oynamaktadır. Çin'in APEC gibi çok taraflı platformlarda aktif bir şekilde yer alması, yalnızca ekonomik kalkınma değil, aynı zamanda çok-kutuplu bir dünya düzeni kurma hedefinin de bir yansımasıdır. Çin, ticaret serbestisi ve yatırımda şeffaflık gibi konularda olumlu bir yaklaşım sergileyerek dünya genelindeki gelişmekte olan ekonomilere fırsatlar sunmayı amaçlamaktadır. Bunun yanında ABD'nin bu platformdaki liderliği, global işbirliğinin daha fazla korunması ve ticaretin geliştirilmesi adına önemli bir sorumluluk taşımaktadır.

Peru Cumhuriyeti Başkanı Dina Boluarte Zegarra'nın daveti üzerine 14 Kasım 2024 tarihinde Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, 31. APEC Ekonomi Liderleri Toplantısı'na katılmak üzere Lima'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Çin ve Peru arasındaki tarihi bağların vurgulandığı bu ziyaret, Latin Amerika'daki Çin etkisinin hem bölgesel hem de küresel düzeyde yeniden değerlendirilmesini gerektiren bir dönemi işaret etmektedir. Şi'nin açıklamaları, iki ülke arasındaki kapsamlı stratejik ortaklığın derinleştirilmesi ve Asya-Pasifik'te açık bir ekonomik sistemin inşa edilmesi yönündeki hedefleri öne çıkarmaktadır.

APEC toplantısının bu yılki teması olan “Güçlendir, Dahil Et, Büyüt” sloganı, ev sahibi ülkenin bölgesel birlik, kalkınma, işbirliği ve inovasyon konularına odaklandığını açıkça yansıtmaktadır. Bu tema altında tartışılacak üç temel alan ise ticaret ve yatırım, yenilik ve dijitalleşme ile sürdürülebilir büyüme olacaktır. Bu öncelikler, 2020 APEC toplantısında kabul edilen Putrajaya Vizyon 2040 ile uyumlu olup APEC’in hedef belirleme konusundaki pragmatik yaklaşımını ve kurumsal hedeflere ulaşma çabalarını göstermektedir. Bazı analizler, bu konuların seçilmesinin ev sahibinin, APEC işbirliğini daha kapsayıcı ve dayanıklı hale getirme amacı taşıdığını ve bu bağlamda kilit alanlarda gereksiz bölünmelerden kaçındığını ileri sürmektedir.[1].

Toplantı sürecinde Çin’le diyalog arayışının arttığı ve birçok öneriyle girişimin geniş ilgi gördüğü kaydedilmiştir. Bu durum, Çin’in APEC’e katkılarının arttığının ve bölgedeki etkisinin doğal bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Çin, 1991 yılında APEC’e katıldığından beri bölgesel ticaretin serbestleştirilmesi ve kolaylaştırılması için sürekli bir çaba göstermiş ve genel tarife seviyesini %39,5’ten %7,3’e indirmiştir. Bugün Çin, birçok APEC üyesi için önemli bir ticaret ortağı ve ihracat pazarı konumundadır ve Asya-Pasifik bölgesindeki paylaşılan kalkınma ve refahın desteklenmesine yönelik ticaret düzenlemelerine açık bir tutum sergilemektedir.[2].

Çin’in Latin Amerika’daki artan etkisi, uluslararası ilişkiler literatüründe yalnızca ekonomik işbirliği bağlamında değil, aynı zamanda bu bölgedeki jeopolitik dinamiklerin yeniden şekillenmesi ekseninde incelenmektedir. Peru ziyaretinin Çin’in Kuşak ve Yol Girişimi’nin (KYG) Latin Amerika ayağını güçlendirme stratejisinin bir parçası olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca bu tür diplomatik temaslar, Çin’in bölgesel aktörler üzerindeki yumuşak gücünü artırma ve çok taraflı işbirliği mekanizmalarını genişletme amacını da yansıtmaktadır. Latin Amerika’nın büyük güç rekabetinde yeniden tanımlanan rolü, Çin’in ekonomik ve stratejik hamlelerinin uluslararası sistemdeki dengelere etkisini anlamak açısından kritik öneme sahiptir.[3].

Çin Devlet Başkanı Şi Cinping ve Peru Devlet Başkanı Dina Boluarte’nin liderliğinde aynı tarihte açılışı yapılan Chancay Limanı, KYG kapsamında Latin Amerika’da hayata geçirilen en önemli projelerden biri olarak değerlendirilmektedir. Pasifik kıyısında stratejik bir konumda bulunan ve Pan-Amerikan Otoyolu’na doğrudan bağlı olan bu derin su limanı, Peru’yu Latin Amerika’nın ticaret merkezi olma hedefine bir adım daha yaklaştırırken, Asya ve Latin Amerika arasında güçlü bir kara-deniz ticaret hattının temellerini atmaktadır. Limanın, ticaret sürelerini 23 güne düşürmesi ve lojistik maliyetlerde %20 oranında tasarruf sağlaması, bölgenin küresel ekonomik sistemdeki rolünü güçlendirme potansiyelini göstermektedir.[4].

Chancay Limanı’nın açılışı, uluslararası sistemde çok kutupluluğun inşası açısından da önemli bir dönüm noktasıdır. Çin, Batı’nın tek taraflı ve dayatmacı yaklaşımlarına alternatif olarak eşitlikçi bir ortaklık modeli sunmaktadır. Çin’in “kapsamlı istişare, ortak katkı ve paylaşılan faydalar” ilkesiyle hareket etmesi, Latin Amerika’da geniş kabul görmüş ve Batılı güçlerin geçmişteki kolonyal uygulamalarından duyulan memnuniyetsizliğin yarattığı boşluğu doldurmuştur.

Eski Peru Büyükelçisi Juan Carlos Capunay, Batı’nın Latin Amerika’da yeterli yatırım yapmadığını vurgulayarak bölge ülkelerinin ekonomik kalkınma için Çin’le işbirliğine yöneldiğini dile getirmiştir. Capunay’a göre; Batı, yatırımlarını koşullara bağlarken Çin, ortaklarının önceliklerine ve bağımsızlıklarına saygı göstermektedir. Bu durum, Çin’in sadece ekonomik bir ortak değil, aynı zamanda küresel güneyin kalkınmasını destekleyen stratejik bir aktör olduğunu göstermektedir. Chancay Limanı, bu yaklaşımın somut bir örneği olarak öne çıkmaktadır.[5].

Chancay Limanı’nın Peru ve komşu ülkeler için stratejik bir dönüştürücü rol üstlenmesi beklenmektedir. Peru Tarım Bakanı Angel Manuel Manero’nun belirttiği gibi, daha kısa nakliye süreleri tarım ürünlerinin tazeliğini korumasına olanak tanıyacak ve özellikle Asya pazarlarına ihracatta rekabet avantajı sağlayacaktır. Benzer şekilde Brezilya gibi ülkeler, Chancay Limanı aracılığıyla Asya pazarlarına daha hızlı erişim elde ederek, ticaret ilişkilerini derinleştirme fırsatını değerlendirmektedir. Brezilya Planlama Bakanlığı’ndan Joao Villaverde’nin de vurguladığı üzere, Pasifik’e erişim, Güney Amerika ülkelerinin Çin’le entegrasyonunu hızlandıracaktır.[6].

Chancay Limanı, Çin’in Latin Amerika ülkelerine yönelik işbirliğinin eşitlikçi ve kapsayıcı yapısını simgelemektedir. Şi’nin “Chancay’dan Şanghay’a” ifadesiyle altını çizdiği kara-deniz koridoru, sadece ekonomik bağları değil, aynı zamanda Asya ve Latin Amerika’nın kalkınma hedeflerini ortaklaştıran bir işbirliği modelini temsil etmektedir. Bu bağlamda Çin, yalnızca bir ticaret ortağı değil, aynı zamanda uluslararası sistemde çok kutupluluğun savunucusu olarak öne çıkmaktadır. Batı’nın aksine Çin, siyasi sistemlere müdahalede bulunmadan işbirliği yapmayı tercih etmekte ve kalkınma hedeflerini ortak bir zemin üzerinde şekillendirmektedir.[7].

Bu projeler, Çin’in uluslararası sistemde dengeli bir ekonomik düzen oluşturma çabalarının bir yansımasıdır. Latin Amerika’daki Çin yatırımları, bölgeyi küresel ticaretin merkezine taşıırken, Batı’nın dayatmacı ekonomik düzenine bir alternatif sunmaktadır. Çin’in “eşit ortaklık” perspektifi, yalnızca ekonomik büyüme sağlamayı değil, aynı zamanda küresel güç dengesinde yeni bir kutup oluşturmayı hedeflemektedir. Chancay Limanı, bu bağlamda sadece bir liman değil, Asya ve Latin Amerika’nın küresel sistemdeki yerini yeniden tanımlayan bir dönüm noktasıdır.

31. APEC Zirvesi, dünya ekonomisinin şekillendiği önemli platformlardan biri olarak Çin ve ABD gibi küresel güçlerin ilişkilerinde kritik bir dönüm noktasına işaret etmektedir. 2024 APEC Zirvesi, özellikle ABD Başkanı Joe Biden ve Çin Devlet Başkanı Şi Cinping’in görüşmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu zirve, her iki ülkenin ticaret, güvenlik ve küresel ekonomik dinamiklere dair karşılıklı anlayışlarını test edebileceği bir fırsat sunmaktadır. Biden ve Şi’nin bu zirvede son kez yüz yüze gelmeleri oldukça önemlidir. Çünkü Trump’ın tekrar başkanlık seçilmesiyle birlikte bu tür yüksek düzeyli görüşmelerin önümüzdeki dönemde nasıl şekilleneceği belirsizdir.[8].

Biden ve Şi’nin görüşmesi, dünya çapında pek çok ekonomik ve jeopolitik konuyu etkileyecek stratejik bir olaydır. İki lider, küresel ticaretin düzenlenmesi, iklim değişikliği, güvenlik meseleleri gibi çok önemli konularda işbirliği yapmayı hedeflemektedir. Her iki ülke de ekonomik işbirliklerinin yalnızca kendi çıkarları için değil, küresel istikrarın sürdürülmesi için de önemli olduğunu farkındadır. Çin’in sürekli büyüyen ekonomik gücü, ABD için bir meydan okuma oluşturmakla birlikte bu meydan okuma, aynı zamanda işbirliği yapılabilecek bir alan da sunmaktadır.

ABD’nin eski Başkanı Donald Trump’ın tekrar seçilmesi, Çin-ABD ilişkileri açısından önemli bir belirsizlik yaratmaktadır. Trump’ın yönetiminde ABD, Çin’e karşı agresif bir ticaret politikası ve gümrük vergileri uygulanmış ve ikili ilişkilerde gerilim artmıştır. Trump’ın tekrar başkan seçilmesi, Çin mallarına karşı yüksek gümrük vergileri ve diğer ticaret kısıtlamalarını yeniden gündeme getirmektedir. Bu durum, sadece Çin’i değil, küresel ekonomiyi de olumsuz etkileme potansiyeline sahiptir. Ekonomistler, böyle bir adımın Amerikan ekonomisine ve küresel ticarete zarar vereceğini vurgulamaktadır.[9]. Trump’ın “Önce Amerika” politikaları, kısa vadede ABD’nin ekonomik gücünü korumayı hedeflese de uzun vadede uluslararası işbirliği ve ticaret açısından pek çok zorluğa yol açabilir.

Sonuç olarak APEC Zirvesi, küresel ekonomik ilişkilerin geleceğini şekillendiren kritik bir dönemeçtir. ABD Başkanı Joe Biden ve Çin Devlet Başkanı Şi Cinping’in görüşmesi, yalnızca iki ülke arasındaki ekonomik ve jeopolitik dinamikleri değil, aynı zamanda dünya ekonomisini de etkileyebilecek bir anlam taşımaktadır. Çin’in çok taraflı platformlarda aktif rol oynaması ve serbest ticaret ile şeffaflık odaklı yaklaşımları, bölgesel ve küresel işbirliğine önemli katkılar sağlamaktadır.

Biden ve Şi’nin bu zirvede yapacakları görüşmeler, çok kutuplu bir dünya düzeni kurma hedeflerinin bir parçası olarak büyük bir öneme sahiptir. Ancak Trump’ın başkanlığa tekrar seçilmesi, Çin-ABD ilişkileri açısından ciddi bir belirsizlik yaratmaktadır. Trump’ın Çin’e yönelik daha sert bir ticaret politikası izlemesi, sadece ikili ilişkilerde gerilimi artırmakla kalmayıp küresel ticaretin dengelerini de bozabilir. Bu noktada Trump’ın “Önce Amerika” politikalarının kısa vadede Amerikan ekonomisine fayda sağlama potansiyeli bulursa da uzun vadede küresel işbirliğine olan etkisi, hem ülke ekonomisine hem de diğer gelişmekte olan ekonomilere olumsuz yansiyabilir. Çin’in daha açık, kapsayıcı ve eşitlikçi bir ekonomik model sunması, küresel işbirliği açısından umut verici bir perspektif sunmaktadır. Bu nedenle APEC gibi platformlar, yalnızca bölgesel ticaretin serbestleştirilmesi açısından değil, küresel ekonomik istikrar ve sürdürülebilir kalkınma için de büyük bir fırsat yaratmaktadır.

[1]. “The value pursued by APEC is clear: cooperation and development: Global Times editorial”, Global Times, <https://www.globaltimes.cn/page/202411/1323180.shtml>, (Erişim Tarihi: 15.11.2024).

[2]. Aynı yer.

[3]. “Xi Jinping Arrives in Lima to Attend the 31st APEC Economic Leaders’ Meeting and Pay a State Visit to Peru”, Ministry of Foreign Affairs The People’s Republic of China, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xw/zyxw/202411/t20241115_11527108.html, (Erişim Tarihi: 15.11.2024).

[4]. “Chinese, Peruvian leaders inaugurate new megaport, boosting Latin America’s trade links”, Xinhua, <https://english.news.cn/20241115/98fadf2643ed45c2b9e4361958266b26/c.html>, (Erişim Tarihi: 15.11.2024).

[5]. Aynı yer.

[6]. Aynı yer.

[7]. Aynı yer.

[8]. “Xi, Biden arrive in Peru for APEC summit amid Trump-era diplomatic uncertainty”, France 24, <https://www.france24.com/en/americas/20241115-xi-biden-peru-apec-trump>, (Erişim Tarihi: 15.11.2024).

[9]. Aynı yer.

ANKASAM ANALİZ

Çevre Güvenliğinde Geleneksel Üretimin Önemi: "El Yapımı Halılar"

**Abdul Rahim
FATAH**

Ev dekorasyonu ve tekstil ürünleri gibi tüketici ürünleri; kirlilik, atık ve doğal kaynakların tükenmesi gibi çevresel sorunlara önemli ölçüde yol açmaktadır. Bu ürünlerin çevreye verdiği zararlar üzerine kaygılar artmaktadır. Genellikle sentetik malzemelerden yapılan ve yüksek enerjili tesislerde üretilen seri üretim ürünler, çevreye zararlı kimyasallar salmakta ve büyük miktarlarda atık üretmektedir. Bu ürünlerin hızlı bir şekilde yenilenmesi, tüketim döngüsüne katkıda bulunarak daha fazla çöp atığına ve kirliliğe yol açmaktadır.

Öte yandan el yapımı halılar, makine halılarına sürdürülebilir bir alternatif sunmaktadır. El yapımı halılar, doğal malzemelerle üretildiğinden, sentetik üretim süreçlerinin yoğun kimyasal kullanımlarından kaçınır ve daha az doğal kaynak tüketir. El yapımı halılarda kullanılan geleneksel teknikler sadece dayanıklılık sağlamakla kalmaz, aynı zamanda genel çevresel ayak izini de azaltır. Tüketiciler el yapımı halıları tercih ederek daha çevre dostu bir yaşam tarzını benimseyebilir, zanaatkarları desteklerken ve kültürel mirası korurken gezegen üzerindeki etkilerini azaltabilirler.

Dünya genelinde ekosistemleri eski haline getirme çabaları için yılda tahmini 700 milyar dolar gerekmektedir.[1]. Çevrenin koruyucuları olmamız nedeniyle insanlar, ekolojik sağlığa fayda sağlayan malzemeleri seçme sorumluluğuna sahiptir. Modern yaşamda, ev dekorasyonu ve tasarımı giderek artan bir öneme sahiptir ve birçok kişi gelirlerinin önemli bir kısmını bu alanlara ayırmaktadır. Ancak çoğu tüketici, iç mekânlarda yaygın olarak kullanılan makine halılarının hem insan sağlığına hem de çevresel sürdürülebilirliğe zarar verebileceğinin farkında değildir. Bu ürünler genellikle kirliliğe katkıda bulunan ve hane halkını potansiyel olarak zararlı maddelere maruz bırakan sentetik lifler ve kimyasal boyalar içerir. Çevre dostu, sürdürülebilir şekilde üretilmiş malzemeler seçerek ekolojik ayak izimizi azaltabilir ve daha sağlıklı yaşam alanlarını destekleyebiliriz.

Halılarda kullanılan viskoz elyaflar, akrilik, naylon, polipropilen, polyester ve viskoz gibi yaygın sentetik elyaflar da dahil olmak üzere petrol bazlı malzemelerden elde edilir. Viskoz geri dönüştürülmüş bir sentetik elyaf olsa da halı üretimi için gereken dayanıklılık ve kaliteden yoksundur, bu da onu uygun olmayan bir seçenek haline getirmektedir. Makine halısı üretiminde üç tip iplik kullanılır: çözümlü ipliği, atkı ipliği ve hav ipliği.

Halının temelini oluşturan çözgü ipliği tipik olarak polyester, pamuk veya her ikisinin karışımından oluşurken, çözgü ile iç içe geçen atkı ipliği jüt, polyester veya pamuktan yapılır. Makine halıları genellikle elyaf türüne göre dört kategoride sınıflandırılır: yün, akrilik, polyester ve polipropilen halılar. Makine halılarının üretimi, polipropilen, naylon, akrilik ve polyester gibi sentetik elyafların hazırlanmasında PVC, üretilen, vinil, lateks, antistatik spreyler, sentetik boyalar, antimikrobiyal maddeler ve petrol bazlı yağlar dahil olmak üzere çeşitli kimyasalların kullanılmasını içerir.[2].

Yüksek kaliteli pamuk ve ipekten üretilen el yapımı halılar, elyafların karmaşık el dokuması düğümler aracılığıyla sıkıca sabitlendiği yapıları nedeniyle üstün dayanıklılık sergiler. Bu yöntem halının yapısal bütünlüğünü artırarak zaman içinde çözülme veya yıpranma olasılığını önemli ölçüde azaltır. Sonuç olarak, bu halıların ömrü uzar. Daha hızlı bozulan ve günlük aşınma ve mekanik strese karşı daha düşük direnç gösteren makine yapımı halılarda sıklıkla görülen sık değiştirme ihtiyacını en aza indirir.

El yapımı halıların uzun ömürlü olması, dayanıklı ürünlerin kullanımını teşvik ederek sürdürülebilir tüketim ilkelerini desteklemektedir. Tüketiciler uzun ömürlü, yüksek kaliteli halılara yatırım yaparak ürün yaşam döngüsünü uzatır ve böylece değiştirme sıklığını azaltarak çevresel etkilerini azaltmaya katkıda bulunurlar. Bu, tüketim, sık sık elden çıkarma ve atık üretimini vurgulayan geleneksel doğrusal ekonomi yerine ürünlerin dayanıklılık, onarım ve yeniden kullanım için tasarlandığı döngüsel ekonomi kavramıyla uyumludur. El yapımı halıların uzun süreli dayanıklılığı, yeni halı üretimine olan talebi azaltarak hammaddelerin korunmasını sağlar ve sentetik alternatiflerin üretiminde gerekli olan enerji tüketimini ve kimyasal kullanımını azaltır.

El yapımı halılar, küçük, yerel zanaatkarların ve onların topluluklarının desteklenmesinde kritik bir rol oynamakta ve ekonomik sürdürülebilirliğe önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Birçok el yapımı halı, zanaatkarların yerel ekonomilerin merkezinde yer aldığı bölgelerde üretilmektedir. Tüketiciler el yapımı halıları satın alarak bu topluluklardaki geçim kaynaklarının sürdürülmesine yardımcı olmakta ve genellikle yetenekli dokumacılar ve zanaatkarlar için sabit gelir sağlamaktadır.

Çevresel sürdürülebilirlik ve geçim kaynaklarının korunması arasında güçlü bir bağ vardır, çünkü birçok geleneksel zanaatkar zanaatlarının bütünlüğünü korumak için çevre dostu yöntemlere öncelik vermektedir. El yapımı halı üretiminde çalışan zanaatkarlar genellikle doğal lifler (yün, pamuk ve ipek gibi) ve bitkilerden, minerallerden veya böceklerden elde edilen boyalar kullanmaktadır. Zanaatkarlar kullandıkları malzemelerin saflığını ve sürdürülebilirliğini korumaya çalıştıklarından, bu geleneksel yöntemlerin temelinde çevreye duyulan derin saygı yatmaktadır.

Sonuç olarak, özellikle tekstil ve ev dekorasyonu alanındaki tüketici ürünleriyle ilgili çevresel kaygılar, kirlilik, atık ve kaynakların tükenmesine yaptıkları önemli katkılar nedeniyle giderek artmaktadır. Genellikle petrol bazlı malzemelerden yapılan seri üretim sentetik halılar, zararlı kimyasalları serbest bırakarak ve önemli miktarda atık üreterek bu sorunları daha da kötüleştirmektedir. Buna karşılık, yün, pamuk ve ipek gibi doğal liflerden yapılan ve organik malzemelerle boyanan el yapımı halıların çevresel etkisi çok daha düşüktür. Bu geleneksel üretim yöntemleri daha az kaynak ve kimyasal gerektirir, dayanıklılığı artırır ve sık sık değiştirme ihtiyacını azaltır, böylece daha sürdürülebilir tüketimi teşvik eder.

Dahası, el yapımı halılar yerel zanaatkarları ve onların toplumlarını destekleyerek ekonomik fayda sağlamaktadır. Geçimlerini zanaatlarından sağlayan bu zanaatkarlar, dirençli bir yerel ekonominin teşvik edilmesinde hayati bir rol oynamaktadır. Bu uygulama, sürekli tüketime ve bertarafa odaklanan atık odaklı doğrusal ekonominin aksine uzun ömürlülüğe, yeniden kullanıma ve kaynakların korunmasına öncelik veren döngüsel ekonomi ilkeleriyle uyumludur. Tüketiciler el yapımı halıları tercih ederek sadece ekolojik ayak izlerini azaltmakla kalmaz, aynı zamanda kültürel miras ve ekonomik istikrarın merkezinde yer alan geleneksel zanaatkarlığın korunmasına da katkıda bulunmuş olurlar.

Ekosistemleri eski haline getirmek, tahmini yıllık 700 milyar dolarlık maliyetiyle oldukça masraflı ve karmaşık bir iştir. Çevrenin koruyucuları olarak, ekolojik zararı en aza indiren sürdürülebilir uygulamaları benimsemek hepimizin ortak sorumluluğudur. Sentetik ürünler, özellikle de zararlı kimyasallar içerenler, sadece çevresel tehditler oluşturmakla kalmıyor, aynı zamanda insan sağlığını da tehlikeye atıyor. Öte yandan, el yapımı halıların kullanımı çevresel ve sosyal avantajlar sunmakta, istihdam olanakları yaratmakta, zanaatkarların ailelerini desteklemelerini sağlamakta ve hem ekonomik hem de sosyal refahı teşvik etmektedir. Bu sürdürülebilir tercihler sayesinde ekosistemlerin yenilenmesine yardımcı olabilir ve hem çevre hem de insanlık için daha müreffeh ve sağlıklı bir geleceğe katkıda bulunabiliriz.

[1]. "The world needs \$700bn a year to restore nature. But where is the money coming from?", The Guardian, <https://www.theguardian.com/environment/2024/oct/30/the-world-needs-700bn-a-year-to-restore-nature-but-where-is-the-money-coming-from>, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

[2]. "8 advantages of hand-woven carpet and 9 disadvantages of machine-made carpet", Khaneehsan, <https://khaneehsan.com/blog/hand-woven-and-machine-made-carpets>, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

Subianto'nun Çin ve ABD Ziyaretleri: Stratejik Denge Arayışları

Ezgi KÖKLEN

Endonezya Devlet Başkanı Prabowo Subianto, 2024 yılının Şubat ayında başkanlık seçimlerini kazanmasının ardından ilk yurt dışı ziyaretini bundan bir ay sonra Çin'e gerçekleştirmişti. Benzer bir şekilde 20 Ekim 2024 tarihinde yapılan yemin töreninin ardından da ilk resmi yurt dışı ziyaretini Çin'e yapma kararı almış ve bu kapsamda 8-10 Kasım 2024 tarihleri arasında Çin'e bir ziyaret düzenlemiştir.[1] Subianto'nun başkanlık görevine başladıktan sonra ilk yurt dışı ziyaretini Çin'e gerçekleştirme tercihi, Endonezya'nın Çin'le ilişkilerini derinleştirme ve ekonomik, diplomatik ve stratejik işbirliğini güçlendirme konusundaki kararlılığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Çin'le çatışma yerine işbirliği çağrısında bulunan Subianto, ziyaret sırasında Çin Devlet Başkanı Şi Cinping, Başbakan Li Çiang ve Ulusal Halk Kongresi Başkanı Zhao Leji gibi ülkenin üst düzey yetkilileriyle temaslarda bulunmuştur.

Ziyaret kapsamında taraflar, altyapı, yeşil enerji, dijital teknoloji ve tarım gibi stratejik öneme sahip sektörleri kapsayan yaklaşık 10 milyar dolar değerinde bir ekonomik işbirliği paketine ilişkin bir dizi anlaşma imzalamışlardır. [2]. Bu anlaşmalar, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin derinleştirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sağlanması açısından kritik bir adım olarak değerlendirilmektedir. Ziyaret sırasında Endonezya Devlet Başkanı Subianto, Çin'in özellikle son 30 yıl içerisinde kaydettiği hızlı ekonomik büyüme ve yoksulluğu azaltma konusundaki tecrübelerinden faydalanmak istediklerini ifade etmiştir.[3]. Bu kapsamda Başbakan Li Çiang ile yapılan görüşmede, Çin'in bu alandaki deneyimlerinin Endonezya'nın kalkınma hedeflerine katkı sağlayabileceği vurgulanmıştır.

Ziyaretin öne çıkan bir diğer boyutu, Güney Çin Denizi'ndeki tartışmalı bölgelerden biri olan Natuna Adaları çevresinde ortak kalkınmayı hedefleyen bir mutabakat zaptının (MOU) imzalanmasıdır. Bu anlaşmanın Endonezya ile ABD arasında Batam Adası açıklarında devam eden bir deniz tatbikatiyle aynı döneme denk gelmesi, Endonezya'nın denge politikasını açık bir şekilde yansıtmaktadır. Söz konusu anlaşma, Çin'in "dokuz çizgili hat" iddiasıyla Endonezya'nın Münhasır Ekonomik Bölgesi arasında çakışan alanlarda balıkçılık, petrol ve doğal gaz araştırmaları gibi konularda işbirliğini kapsamaktadır.

Bildiriye göre, "Her iki taraf, çakışan iddiaların bulunduğu bölgelerde ortak kalkınma konusunda önemli bir uzlaşmaya varmış ve bu çerçevede, ilgili işbirliği fırsatlarını değerlendirmek ve ilerletmek amacıyla Hükümetler Arası Ortak Yönlendirme Komitesi kurulmasını kabul etmiştir." [4]. Ancak kullanılan bu ifade, Endonezya'nın Güney Çin Denizi'nde taraf olmayan bir devlet olarak Çin'le çakışan herhangi bir yargı yetkisi bulunmadığı yönündeki resmi tutumunu çelişmesi gerekçe gösterilerek eleştirilere maruz kalmıştır. Ortaya çıkan belirsizlikler üzerine Endonezya Dışişleri Bakanlığı, 11 Kasım 2024 tarihinde bir açıklama yaparak Çin'le imzalanan anlaşmanın "Endonezya'nın egemen hakları veya Kuzey Natuna Denizi üzerindeki yargı yetkisi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacağını" ifade etmiştir.[5]

Endonezya, bölgesel güvenlik konusunda sorumluluk üstlenme isteğini uzun süredir ortaya koymaktadır. Ülkenin dış politika yaklaşımı, anayasal olarak "bağımsız ve aktif" bir dış politika izleme zorunluluğunu içermektedir ve bu doğrultuda seçilen liderler, bu ilkeyi uygulamada kararlılık göstermiştir. Bu politika çerçevesinde Endonezya, büyük güçler arasında dengeyi koruma amacıyla hareket etmiş ve uluslararası alanda kendi bağımsız konumunu güçlendirme çabası içinde olmuştur. Bu strateji, Endonezya'nın güvenilir ve tarafsız bir bölgesel aktör olarak rolünü pekiştirme arzusunu açıkça yansıtmaktadır.

Bağılantısız bir dış politika izleyeceğini belirten Subianto, bu stratejik dengeyi koruma konusundaki kararlılığını göstermek üzere Pekin'e gerçekleştirdiği ziyaretin ardından Washington'a giderek ABD Başkanı Joe Biden'la bir görüşme gerçekleştirmiştir. Subianto, gerçekleştirdiği görüşmeler sırasında ABD'nin yeni başkanı seçilen Donald Trump'la iletişime geçme fırsatı bulmuş ve kendisini bu önemli başarı dolayısıyla tebrik etmiştir.[6]

Biden, ikili görüşme öncesinde yaptığı açıklamada Subianto'yu Şubat ayında kazandığı seçim zaferinden dolayı tebrik etmiş ve iki ülkenin "ASEAN'in merkezinde olduğu özgür ve açık bir Hint-Pasifik" vizyonunda birlikte ilerleme konusundaki umutlarını dile getirmiştir.[7] Subianto'nun ABD ziyareti sırasında ise her iki ülke, diplomatik ilişkilerin 75. yılını kutlayan ortak bir bildiri yayımlamış ve bu bildiri, "Denizcilik ve hava sahası serbestisinin korunmasına, kıyı devletlerinin münhasır ekonomik bölgelerindeki egemen haklarına ve yargı yetkisine 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) çerçevesinde saygı gösterilmesine yönelik sarsılmaz desteklerini" vurgulamışlardır. Ayrıca Biden, ABD ve Endonezya'nın 2023 yılında imzaladığı "Kapsamlı Stratejik Ortaklık" anlaşmasını derinleştirme hedefini dile getirmiştir.[8]

Subianto'nun Beyaz Saray ziyareti sırasında ABD Başkanı Biden, Batı merkezli Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'ne (OECD) katılım sürecinde Endonezya'ya güçlü bir destek sağlayacağı yönünde önemli mesajlar vermiştir.[9] Öte yandan Trump'ın yurtdışından ithal edilen ürünlere yönelik yüksek vergiler uygulama planı hakkındaki söylemleri, Endonezya'nın Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika'nın oluşturduğu BRICS bloğuna katılma yönündeki motivasyonunu artıran bir faktör olmuştur. Hatırlatmak gerekirse Subianto, göreve başlamasından kısa bir süre sonra, yeni dışişleri bakanını Rusya'nın Kazan şehrinde düzenlenen BRICS toplantısına göndererek Endonezya'nın bu Batı dışı ekonomik bloğa katılma isteğini dile getirmesini sağlamıştır. BRICS'e katılım niyetinin resmen beyan edilmesi, Subianto'nun selefi Joko Widodo'nun politikalarından bir farklılaşma gösterdiğini ortaya koymaktadır. Widodo, Çin'den önemli ölçüde altyapı yatırımları sağlamış olmasına rağmen jeopolitik açıdan büyük ölçüde tarafsız bir duruş sergilemiştir.

Sonuç olarak Subianto'nun ilk resmi yurt dışı ziyaretlerini Çin'e ve ABD'ye yapması, Endonezya'nın dış politikasında stratejik denge politikasını sürdürme kararlılığını ortaya koymaktadır. Çin'le yapılan ekonomik işbirliği anlaşmaları ve Natuna Adaları çevresinde ortak kalkınmayı hedefleyen mutabakat, Endonezya'nın bölgesel kalkınma stratejilerinde Çin'i önemli bir ortak olarak gördüğünü göstermektedir.

Aynı zamanda ABD'yle yapılan görüşmeler ve stratejik ortaklığın derinleştirilmesi, Endonezya'nın "Hint-Pasifik"teki özgürlük ve açıklık vizyonunu desteklemeye devam ettiğini vurgulamaktadır. BRICS'e katılım yönündeki motivasyonu ve bu doğrultuda attığı somut adımlar ise ülkenin Batı dışı ekonomik işbirliklerine olan ilgisini vurgularken, selefi Widodo'nun daha tarafsız politikalarından belirgin bir farklılık sergilemektedir. Subianto'nun dış politikadaki tutumu, selefi Joko Widodo'ya kıyasla daha proaktif ve doğrudan bir yaklaşımı ifade etmektedir. Bu yaklaşım, Endonezya'nın büyük güçler arasındaki rekabet ortamında daha aktif bir rol üstlenme hedefini yansıtmakta ve ülkenin ekonomik kalkınma, diplomatik ilişkiler ve jeopolitik dengeyi bir arada gözetken pragmatik dış politikasını ortaya koymaktadır.

[1] "Prabowo's China trip to boost regional stability", China Daily, <https://www.chinadaily.com.cn/a/202411/13/WS673403caa310f1265a1cd0d8.html>, (Erişim Tarihi: 15.11.2024).

[2] "China, Indonesia seal \$10 bn in deals focused on green energy and tech", The Economic Times, <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/china-indonesia-seal-10-bn-in-deals-focused-on-green-energy-and-tech/articleshow/115149922.cms?from=mdr>, (Erişim Tarihi: 15.11.2024).

[3] "Indonesia keen to learn from China about erasing poverty: Prabowo", Antara News, <https://en.antaranews.com/news/333509/indonesia-keen-to-learn-from-china-about-erasing-poverty-prabowo>, (Erişim Tarihi: 15.11.2024).

[4] "What does Indonesia President Prabowo's maiden visit to China and US tell us about his approach to diplomacy, Channel News Asia, <https://www.channelnewsasia.com/asia/indonesia-prabowo-first-foreign-overseas-trip-china-us-4749971>, (Erişim Tarihi: 16.11.2024).

[5] Aynı yer.

[6] "Indonesian president meets Biden and speaks with Trump, pledges cooperation", Reuters, <https://www.reuters.com/world/indonesian-president-starts-us-visit-with-call-trump-ahead-biden-meeting-2024-11-12/>, (Erişim Tarihi: 16.11.2024).

[7] "Indonesia's Prabowo Meets With President Biden on US Trip", The Diplomat, <https://thediplomat.com/2024/11/indonesias-prabowo-meets-with-president-biden-on-us-trip/>, (Erişim Tarihi: 15.11.2024).

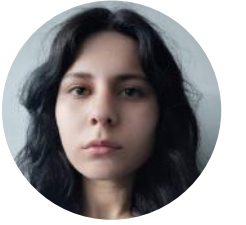
[8] "At White House, Indonesia's new leader straddles US-China rivalry", VOA News, <https://www.voanews.com/a/at-white-house-indonesia-s-new-leader-straddles-us-china-rivalry/7862008.html>, (Erişim Tarihi: 15.11.2024).

[9] "Indonesia president's diplomatic dash takes in China and US – but a Trump presidency may see the aspiring regional powerhouse tilt more toward Beijing", The Conversation, <https://theconversation.com/indonesia-presidents-diplomatic-dash-takes-in-china-and-us-but-a-trump-presidency-may-see-the-aspiring-regional-powerhouse-tilt-more-toward-beijing-243299>, (Erişim Tarihi: 16.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

Mısır ve Etiyopya Arasında Nil Nehri Sorunu

İtir BOZDAĞ

Afrika Kıtası'nın yüzyıllardır en önemli su kaynaklarından biri olan Nil Nehri, tarih boyunca Mısır'la özdeşleşmiştir. Bölgede tarım yapılabilmesine olanak sağlayan ve birçok ekonomik gelişmeye ön ayak olan nehir, kıtadaki birçok ülkenin sınırlarından geçmekte olup bu ülkeler tarafından da kaynak olarak kullanılmaktadır. Son yıllarda artan ve gelecekte de önemli bir sorun olarak öngörülen su kıtlığından en çok etkilenmesi beklenen bölgelerden biri Afrika'dır ve bu durum Nil Nehri'nin önemini gözler önüne sermektedir.

Nil Nehri'nin sınırları içerisinde geçtiği Mısır ve Etiyopya arasında son birkaç yıldır gerginlikler ve anlaşmazlıklar ortaya çıkmış ve bölgede tansiyon zaman zaman yükselmiştir. Çoğunlukla Etiyopya'nın nehir üzerindeki faaliyetleri ve gelecek planlarından kaynaklanan bu anlaşmazlığa zaman zaman Sudan da dahil olmuş olup Nil Nehri'nin paylaşılmasında belli başlı sorunlar baş göstermiştir.

Mısır-Etiyopya gerginliği 2011 yılında kadar götürülebilir. Nitekim bu tarih, Büyük Etiyopya Rönesans Barajı'nın inşaatına başlandığı tarihtir. Bu baraj tüketim amaçlı olmayan bir hidroelektrik projesi olarak tanımlanmaktadır. Mısır, bu baraj projesinin Mısır ve bölgedeki istikrar için bir tehlike olduğunu iddia etmekle birlikte özellikle Mısır, su güvenliği için tehdit olduğunu dile getirmektedir. Ancak Etiyopya, bu barajın güvenlik odaklı politik bir projeden ziyade bir geliştirme projesi olduğunu öne sürmektedir.[1]

Uzun yıllar boyunca Nil Nehri üzerinde tarihsel bir avantaj sağlamış olan Mısır, bu projeyi bölgedeki mevcut konumunu etkileyebilecek bir gelişme olarak değerlendirmektedir. Bu durum, Mısır'ın Nil Nehri'nin kullanımı konusunda daha temkinli bir yaklaşım sergilediğini düşündürmektedir. Bu açıdan barajı nehrin potansiyelini kendi yapılarından daha verimli kullanabilme ihtimali olan bir proje olarak görüyor olabilir. Barajın tamamlanması sonrasında Etiyopya'nın ekonomik faaliyetlerinde olumlu gelişmeler gözlenebilir. Bu da Mısır'ın bölgedeki ekonomik hakimiyeti için bir sorun teşkil edebilir.

Büyük Baraj Projesi, Mısır için bir tehdit olarak görülmesine karşın Etiyopya için daha farklı anlamlar taşımaktadır. Baraj, yoksulluk ve geri kalmışlık karşısında birliğin simgesi olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra Etiyopya'nın 1896 yılında Adwa Savaşı'nda İtalya'ya karşı kazandığı zaferle eşdeğer bir egemenlik projesi olarak tanımlanmıştır. Ayrıca bu baraj, Etiyopya halkının Nil'e olan bakışını da değiştirmiştir. Nil Nehri, Etiyopya'nın kaynaklarını çalan bir nehir iken, daha sonraları Etiyopya'nın gelişmesini sağlayacak bir güç olarak görülmeye başlanmıştır.[2]

Baraj projesi Etiyopya için ekonomik gelişme anlamı taşımakla birlikte sosyolojik bir bakışı da beraberinde getirmektedir. Afrika kıtasında tek sömürge olmayan ülke konumundaki Etiyopya için baraj, halkın gelişmişlik atfettiği bir sembole dönüşmüştür. Aynı zamanda diğer ülkelerle yaşanan anlaşmazlıklar karşısında Etiyopya'nın bağımsızlığını ve sömürge olmayan tek Afrika ülkesi konumunu vurgulayan bir unsur olarak görüldüğü söylenebilir.

Baraj projesi sadece Mısır ve Etiyopya değil, bölgedeki diğer ülkeleri de kapsayan bir tartışma konusu haline gelmektedir. Çünkü Etiyopya Barajı, Nil Nehri 11 Afrika ülkesinden geçtiği için bir Afrika projesi olarak tanımlanmaktadır ve projenin Afrika'nın yeşil dönüşümüne katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Ancak Mısır, barajı Arap su güvenliğine bir tehdit olarak nitelendirmektedir.[3]

Etiyopya'nın barajı diğer Afrika ülkeleriyle özdeşleştirmesi, projenin yapımı sürecinde Mısır ve diğer potansiyel karşıt ülkeler karşısında destek arama çabası olarak görülebilir. Mısır'ın ise projeyi Afrika'dan ziyade Arap bölgesiyle nitelendirmesi, projeyi olduğu bölgeden daha geniş bir alana yayarak karşıt görüşlerin artırılmasına yönelik bir adım olarak görülebilir. Her iki durum da gelecekte bu baraj projesinin sadece Mısır ve Etiyopya'yı kapsamayan ve diğer çevre ülkelerinde içinde yer alacağı bir tartışma konusuna dönüşeceğini işaret etmektedir. Şubat 2020 tarihinde Etiyopya, Mısır ve Sudan arasındaki müzakerelerin sonuncusu Donald Trump yönetimi ve Dünya Bankası himayesi altında gerçekleşmişti. Ancak Etiyopya, hükümlerin ülkenin egemenliğini ihlal edeceği endişesi nedeniyle geri adım atmıştı. Daha sonra Afrika Birliği'nin öncülüğünde tekrar anlaşma yoluna gidilse de bir çözüme varılamamıştır.[4]

Etiyopya ve Mısır arasındaki müzakerelerin sonuca varılamamasının en önemli sebebi, egemenliklerinin tehlikeye girme ihtimalidir. İki ülke de bu konuda herhangi bir taviz verecek bir adım atmaktan kaçınmaktadır. Diğer aracı kurumların müdahalelerine rağmen kesin bir sonuç elde edilememesi, iki ülke arasındaki sorunun ileride daha ciddi krizlere ve hatta askeri çatışmalara yol açabilir.

Baraj hidroelektrik enerji üretimine başlamış olmasına rağmen iki ülke arasındaki gerilim azalmamıştır. Mısır ve Sudan, temel su kaynaklarının tehdit altında olacağı yönündeki endişelerini dile getirmiştir. Etiyopya ise Mısır'ın bölgedeki tekeli sürdürmekle ilgilendiğini ifade etmiştir. Bu gerilim yakın zamanda askeri boyuta da evrilmiştir. Zira Mısır ve Somali arasında bir askeri anlaşma imzalanmıştır. Etiyopya ve Somali arasındaki anlaşmazlıklar da tırmanmaktadır.[5]

Mısır'ın Somali hamlesi, Etiyopya'yı da benzer bir askeri ittifak kurmaya itebilir ve bu durum, bölgedeki gerilimin artmasına yol açabilir. Dış ülkelerin de çeşitli şekillerde dahil olmasıyla baraj sorunu daha bölgesel bir probleme dönüşme ihtimalini barındırıyor. Nil Nehri'nin geçtiği diğer Afrika ülkeleri, Etiyopya ve Mısır'ın öne çıktığı bu gerginlikte daha az görünür bir rol oynamaktadır. Barajın bölgedeki etkileri gözle görülür bir biçimde ortaya çıktığı zaman, Etiyopya ve Mısır'ın başını çektiği ikili gruplaşmaların yaşanması da muhtemeldir.

Nil Nehri üzerindeki mücadelede, kuraklığın etkilerini en aza indirme çabasıyla da ilgilidir. Mısır için yıllardır bereket ve verimliliği simgeleyen Nil Nehri'nin önemi ve potansiyeli diğer ülkeler tarafından da daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır. Kuraklığın artmasıyla birlikte büyük barajın, Nil Nehri üzerindeki sorunlardan sadece bir tanesi olacağı ve diğer ülkelerin de dahil olacağı çeşitli problemlerin baş göstereceğini öngörebilmek mümkündür.

[1] Ayferam, G. (2023, January 19). The Nile Dispute: Beyond water security. Carnegie Endowment for International Peace, <https://carnegieendowment.org/sada/2023/01/the-nile-dispute-beyond-water-security?lang=en>, (Erişim Tarihi: 22.11.2024).

[2] Aynı yer.

[3] Aynı yer.

[4] Mohyeldeen, S. (2021, February 12). The dam that broke open an Ethiopia-Egypt dispute. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/research/2021/04/the-dam-that-broke-open-an-ethiopia-egypt-dispute?lang=en&er=middle-eas>, (Erişim Tarihi: 22.11.2024).

[5] Yibeltal, K. (2024, September 9). Gerd: Ethiopia hits out at Egypt as Nile dam row escalates. BBC, <https://www.bbc.com/news/articles/cp3d9x36gn5o>, (Erişim Tarihi: 22.11.2024).

ANKASAM ANALİZ

Malezya'nın Güney Çin Denizi'ndeki Denge Politikası

Simay GÜZEL

2024 yılında diplomatik ilişkilerin kurulmasının 50. yıldönümünü kutlayan Çin ve Malezya, ikili ilişkilerini her fırsatta ve her alanda geliştirmeye devam etmektedir. 7 Kasım 2024 tarihinde bir araya gelen Çin Devlet Başkanı Şi Cinqing ile Malezya Başbakanı Enver İbrahim, ortak vizyona sahip birer dost olduklarını vurgulayarak bölgesel istikrar ve refaha katkıda bulunacaklarını açıklamışlardır.[1]. İki tarafın da hak iddia ettiği Güney Çin Denizi'nde neredeyse her gün yeni bir gelişme yaşanırken ortak açıklamalar vasıtasıyla dostlukları bir kez daha pekiştirilmiştir. Güney Çin Denizi'nde yıllardır süren hak iddiaları ve yaşanan çatışmalara rağmen Çin-Malezya dostluğunun gittikçe güçlendiği ve karşılıklı desteklerin arttığı gözlemlenebilir.

Malezya'nın Güney Çin Denizi bağlamındaki tutumu, Endonezya, Filipinler ve Vietnam'a kıyasla daha düşük profilli seyretmiştir. Malezya, yıllardır süregelen Güney Çin Denizi meselelerinde diğer ülkelerin gösterdiği tepkilerin aksine sessiz bir diplomasi yürütmüştür. Çin'le sürekli açık tuttuğu diyalog kanalları ve uzlaşmadan yana olması neticesinde ilişkilerini oldukça başarılı yürütmüş, bölgede gerginlik yaşanmasının önüne büyük ölçüde geçmiştir. Olası bir uyuşmazlığın çözümü noktasında iki taraf da ihtilaftan kaçınarak diplomatik yola başvurmuştur. Bu doğrultuda Malezya'nın Güney Çin Denizi'nin doğusundaki deniz yetki alanlarının bir kısmının Çin'in "Dokuz Çizgili Hattı" ile çakışmasına rağmen askeri açıdan herhangi bir çatışmaya girmesi söz konusu olmamıştır.

Malezya, Güney Çin Denizi'ndeki hak iddialarını uluslararası deniz hukuku, Güney Çin Denizi'nde Tarafların Davranış Deklarasyonu (DOC) ve Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) çerçevesinde sürdürmektedir.[2]. Diplomatik ve hukuki yollarla çözüm arayışında olan ve Vietnam ve Filipinler'e nazaran neredeyse taban tabana zıt denilebilecek bir strateji izleyen Malezya'nın bölge stratejisi incelendiğinde pragmatist bir politika izlediği söylenebilir.

Malezya'nın Çin'in hak iddialarına diğer ülkeler kadar tepkili olmamasına birçok sebep atfedilebilir. İlk olarak Çin ve Malezya'nın Kuşak ve Yol Girişimi başta olmak üzere birçok dev projede ekonomik işbirliği içerisinde olduğu gerçeği öne sürülebilir. Çin'in artan ekonomik kapasitesinin farkında olmasının yanı sıra son zamanlarda Malezya, Güney Çin Denizi'nde diğer ülkelerin aksine Çin'le hiçbir askeri çatışmaya girmemiştir.[3]. Bu nedenden ötürü Malezya'nın sık sık çatışmaya giren diğer ülkelere göre tepkisiz kaldığı algısı oluşabilir. Fakat askeri müdahalelerin süreci olumsuz etkileyeceğini her fırsatta dile getiren Malezya'nın Çin'le çatışmaya girmemiş olması da bu anlamda başarılı bir politika izlediğini göstermektedir.

Çin'le aynı zamanda güçlü kültürel bağlara da sahip olan Malezya, bu ülkeye desteğini her fırsatta dile getirmekte ve uluslararası alanda oldukça dengeli bir politika izlemektedir. ABD'nin bu bölgedeki serbest dolaşım hakkından elde ettikleri ve askeri güç projeksiyonu düşünüldüğünde Malezya'yla ilişkileri oldukça büyük önem arz etmektedir. Malezya ise ABD'nin Güney Çin Denizi'ndeki varlığını dengeleyici bir güç unsuru olarak görmekte ve bu açıdan ikili ilişkilere büyük önem atfetmektedir. Nitekim hem ABD hem de Çin'le iyi ilişkiler yürüten Malezya'nın Güney Çin Denizi meselelerine başka tarafların dahil edilmemesi gerektiğini düşünmesi kaçınılmaz olmuştur. Malezya Dışişleri Bakanı'nın "ASEAN ve Güneydoğu Asya bölgesi içindeki sorunların ülkelerin kendi aralarında müzakere ve diyalog yoluyla çözmesinin daha iyi olacağını, dış güçlerin bölgede 'belirsizliğe' yol açacağını" söylemesi,[4]. bölgedeki askeri hareketliliklerin artması endişesinin getirdiği bir tepki olarak yorumlanabilir.

Malezya'nın üçüncü tarafların bu meseleye dahil olmamasından yana bir tutum sergilemesinin sebebi olarak Çin'le sürdürülen dostluk ilişkileri olduğu düşünülse de daha farklı sebepler de ileri sürülebilir. Özellikle son bir yıldır Gazze'de yaşananların, Malezya'nın ABD'ye karşı daha temkinli bir tutum sergilemesine yol açtığı, hatta akabinde BRICS başvurusunu getirmiş olduğunu söylemek mümkündür. Filipinler'in Güney Çin Denizi'nde ABD, Japonya ve Avustralya ile ortak devriye gezmesinin akabinde ise Malezya'nın bu meseleye yalnızca ilgili ülkelerin müdahil olmasına yönelik çağrısı, iyi ilişkiler yürüttüğü ABD ile Çin arasında kalmaktan kaçındığı şeklinde de yorumlanabilir.[5].

Malezya'nın pragmatist tutumunun önümüzdeki dönemde ASEAN ülkelerinden tepki çekmesi olasıdır. Nitekim ASEAN ülkeleri bu meselede yıllardır fikir birliğine varamamıştır. 2025 yılında ASEAN'a başkanlık edecek Malezya'nın bu meselede temsil gücünü ve liderliğini Malezya'nın kendi politikası doğrultusunda sürdüreceği düşüncesi, Filipinler ve Vietnam gibi Güney Çin Denizi'nde Çin'le sık sık çatışmaya giren ASEAN üyelerini endişelendirebilir. Fakat ASEAN'ın gündemdeki birçok meselede fikir birliğine varamamış olduğu düşünüldüğünde, asıl mesele olan Güney Çin Denizi'ndeki ihtilafları çözme noktasında ne kadar etkili bir güç olduğu konusu karşımıza bir soru işareti olarak çıkmaktadır.

Günümüzde Malezya'da önceki dönemlere kıyasla daha yumuşak ve doğrudan hedef almaktan kaçınan bir söylemin hâkim olduğu, pragmatist bir tutumla yeniden yorumlanan ve uyuşmazlıkların barışçıl yolla çözülmesi kısmına daha çok vurgu yapılan Mahathir Doktrin'i'nin devam ettiği gözlemlenmektedir. Doktrine ismini veren Malezya'nın eski Başbakanı Mahathir Muhammed, Çin'le olan güçlü bağları pekiştirmesinin yanı sıra Güney Çin Denizi bağlamında sık sık bağımsızlık, tarafsızlık ve barışçıl çözüm vurgusunda bulunmuştur.[6]. Başbakan Enver İbrahim'in politikalarını bu doktrin yapıcı temellerine bağlı kalarak sürdürdüğü, bu doğrultuda Çin-Malezya dostluğunun gittikçe güçlendiği, bunun Güney Çin Denizi'nde iki tarafa da avantaj sağladığı söylenebilir. Güney Çin Denizi'nde AUKUS, Dörtlülük Güvenlik Diyaloğu (QUAD) ve Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği'nin (ASEAN) varlığı göz önüne alındığında Çin için oldukça kıymetli olan bu dostluğun güçlenmeye devam edeceğini söylemek mümkündür.

Malezya, Güney Çin Denizi meselesine dahil olan ülkeler tarafından ortak bir şekilde tanınan ve kabul edilen Güney Çin Denizi'nde Tarafların Davranış Deklarasyonu'nun bütünüyle ve etkili bir şekilde uygulanmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Malezya, yaşanan çatışmaların çözümünde ilgili ülkeler tarafından kabul edilen bu kuralların referans alınması doğrultusunda çağrılarını yineleyerek barışçıl yolu teşvik edecektir.

Dünya ekonomisinin önemli noktalarından biri olan Malakka Boğazı gibi stratejik bir bölgede yer alan ve gelişmekte olan bir ülke olarak Malezya'nın Çin'le doğrudan çatışma riski çok düşük olsa da ABD ve Çin arasındaki ekonomik, politik ve askeri dengeleri koruyarak aynı zamanda kendi ulusal çıkarlarını sürdürmesi gerektiği düşünülebilir. Ayrıca Malezya'nın bölgesel hak iddialarını hukuki zeminde savunmaya devam etmesi, Güney Çin Denizi'ndeki en uygun strateji olarak değerlendirilmektedir.[7].

Bu doğrultuda Malezya, Çin'in gelişen ekonomisini ve dostluk ilişkilerini, ABD'nin askeri ve ekonomik desteğini ve ASEAN'ın bölgedeki sorunları çözmedeki yetkisini bir araya getirerek Güney Çin Denizi ihtilaflarda dengeli bir politika izlediği söylenebilir.

[1]. "Xi Jinping meets with Malaysian prime minister Anwar Ibrahim", Embassy of the People's Republic of China in the Republic of India, http://in.china.embassy.gov.cn/eng/zgxw/202411/t20241111_11524659.htm, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

[2]. "Malaysia's position on the South China Sea-press releases-portal. (n.d.)", KLN, <https://www.kln.gov.my/web/guest/-/malaysia-s-position-on-the-south-china-sea>, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

[3]. Siow, M. (2024, August 1). What's Malaysia's stance on the South China Sea? latest remarks raise potential shift. South China Morning Post, <https://www.scmp.com/week-asia/politics/article/3272785/south-china-sea-malaysias-comments-actions-raise-concerns-over-neutral-foreign-policy>, (Erişim Tarihi: 12.11.2024).

[4]. Aynı yer.

[5]. Aynı yer.

[6]. Gürkaynak, M., & Doğan, D. (2019). MALEZYA'NIN GÜNEY ÇİN DENİZİ STRATEJİSİ VE MAHATHİR DOKTRİNİ. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(3), 323-337.

[7]. Aynı yer.

BASINDA ANKASAM

19 Kasım, 2024

ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL TRT Ankara Radyosu'nda!

23 Kasım, 2024

ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL Habertürk TV'de!

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi'nin son sayısı yayımlanmıştır. Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

ANKASAM BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

